

תמצית
מסכת יומא

תמצית מסכת

יומא

סיכום של דברי הגמ' , בצורה מסודרת וברורה,
מועיל לחזרה ולבהירות הסוגיות.

תמוז התשע"ה

מודיעין עילית

ניתן להשיג חוברות "תמצית" גם על מסכתות-
ברכות, מסכתות סדר מועד, יבמות כתובות נדרים ונדה.
וכן תמצית המקרא, ותמצית נ"ך (חלקי).
ותמצית ספרי מוסר (שערי תשובה, מסילת ישרים, נפש החיים, וחזו"א אמו"ב).
נקודות מכירה בירושלים, בני ברק, ומודיעין עילית. לפרטים 0527692282

מידי חודש יו"ל חוברות סיכום על הגמ' הנלמדת לפי סדר הדף היומי,
ועל משנה ברורה לפי סדר מבחני "דרשו", ניתן לקבל חוברות אלו
בדואר (תמורת דמי משלוח) או במייל
tamtzisschas@gmail.com

בחסות "דפוס איכות" המרכז להדפסת חוברות
וקונטרסים. משלוחים לכל רחבי הארץ.

1599-529100

כל הזכויות שמורות

נכתב לפום ריהטא בסדר לימוד דף היומי

הערות ותיקונים יתקבלו בברכה

לפרטים- 0527692282

מכתב מת"ח אחד:

תמוז תשע"ה

חיזוק לידיעת גמרא בע"פ

יקירי...

הנה הגרי"ס, אור ישראל מסלנט, בספר אור ישראל, מאמר כ"ז, כתב מאמר נפלא אשר כל בן תורה, החפץ לעלות במעלות התורה והיראה, חייב ללמדו, כי ממנו נקח לעבוד את ד'.

בו מבואר, כי חובת כל איש מישראל, ללמוד תורה, ולדעת התורה. שני חיובים שונים, אשר כל חיוב הוא חיוב לעצמו, ושני החובות הללו מתחברים כאחד, לעשות רצון אבינו שבשמים.

והגרי"ס מבאר בהרחבה, כיצד יקיים האדם חובות אלו באופן הטוב ביותר, ואנו נעיין רק בשרש דבריו...

וזה לשונו שם -

הנה במצוות תלמוד תורה, יש בזה שני ענינים, א' לימוד התורה, ב' ידיעות התורה. מצות לימוד התורה, הוא מן הכתוב והגית בו יומם ולילה, וכמש"כ הרמב"ם, והטור, וש"ע, בריש ה' תלמוד תורה וז"ל, כל אדם מישראל חייב בת"ת כו', שנאמר והגית בו יומם ולילה, ע"ש.

והנה למצוה זו של לימוד התורה, כל מה שלומד מקיים המ"ע והגית בו יומם ולילה, הן מקרא, או משנה, גמ' הלכות ואגדות, שכולן נתנו למשה מסיני, וכמו שהאריך בזה בס' נפש החיים שער ד' פ"ו ע"ש, ואף שלא יוכל לפסוק דין מתוך מקרא, או משנה, וכש"כ מן אגדה, בכ"ז יוצא ידי מצות לימוד התורה.

עכ"ל הצריך לענייננו,

ומאריך שם מאד בדברים נפלאים, כיצד יקיים האדם שני חיובים אלו, הידיעה והלימוד, בדברים נפלאים.

והנה ראוי לכל בן תורה, העוסק בתורה בעיון הראוי, בשמיעת שיעורים, ובעמל ההבנה, לשים עיניו ולבו, גם על ידיעה רחבה בידיעת הש"ס כפשוטו. תחילה ידיעת המסכתות הנלמדות בישיבה, ואח"כ שאר המסכתות, וידיעה היינו ידיעה ברורה, כמעט כלשון הגמרא.

והנה ידיעה זו אינה נקנית בהבטה בעלמא, אלא בשינון פעמים רבות, כמבואר בגמרא, "תנא מיניה ארבעין זמנין..." או כמבואר בגמרא, "אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד".

ואם יאמר האומר, הרי אנו זקוקים לזמן רב להעמיק בסברה, להעמיק בהתבוננות בדברי ראשי הישיבה, בודאי אמת, נכון הדבר, כי יש לעמול עמל רב, בהתבוננות, ובדבוק חברים, ובבקשה מהראש ישיבה, והרמ"ם, לבאר את עומק הדברים, ולהעמיד הדברים על מכונם.

אבל יש צורך לקבוע זמן, לשינון הגמרא פעמים רבות, כי ידיעת הגמרא, המשא ומתן בגמרא, ושינון לשון הגמרא, הוא הכרח נוסף, חובה רבה עד מאד. ויש מקום בראש, לקיים שני חובות אלו, כמבואר בדברי הגרי"ס הנ"ל, כי חובת האדם לדעת הגמרא, ולהבין דיני התורה.

וזה לשונו שם,

אולם הגדר השני במצות ת"ת, הוא ידיעות התורה, והוא מה שאמרו חז"ל בקידושין (דף ל), ושנתם שיהיו דברי תורה מחודדים בפ"ך, שאם ישאל לך אדם דבר אל תגמגם ותאמר לו אלא אמור לו מיד, שנאמר אמור לחכמה אחותי את, ואומר קשרם על לוח לבך כו', ואומר חציך שנונים כו', ופרש"י יהיו מחודדים בפ"ך, חזור עליהם ובדוק בעומקם, שאם ישאלך אם לא תצטרך לגמגם כו', אמור לחכמה אחותי את שתהא בקי בה כאחותך שאסורה לך ע"ש.

יסוד המצוה הזאת כולל שני פרטים, א' הידיעה לרכוש לו הבקיאות בכל חלקי התורה, שיהיה תלמודו שגור בפיו, ב' הוא היכולת, להתחכם בתורה לחדד השכל, לשננו ולהישירו, שיוכל לישא וליתן במלחמתה של תורה, ולעקור הרים בפלפולו. ושתי אלה כינו חז"ל, בשם סיני ועוקר הרים.

הנה ביאר לנו הגאון והצדיק הגרי"ס זצ"ל, כי ידיעת התורה, הוא הידיעה בכל חלקי התורה... וההבנה להבין גדרי הדברים.

א"כ מבואר יוצא מפי הגאון, כי שני אלו יהיו לנגד הלומד תמיד, לדעת ולהבין, והנה תחילת הידיעה הוא הגמרא, כי הוא שרש ויסוד תורה שבע"פ, כי הוא ביאור המשניות, שהם הם ראשית העיקר התורה שבע"פ.

ועל זה בא חובת ההבנה, לידע ולהבין, את ישרות חיובי התורה.

ודע יקירי,

כי ההרגל בשינון דברי הגמרא, יש בו תועלת לכמה נושאים. א. לידיעת הגמרא, כי ידיעת הגמרא נקנה בחזרה ושינון. ב. הרגיל בחזרה ושינון, מרבה במצות לימוד התורה.

ג. יש לדעת ברור, כי המרבה בשינון הגמרא, מרבה בהבנת התורה, כי הבנת התורה הוא הבנת דברי האחרונים, המבארים דברי הראשונים, המבארים דברי הפוסקים, המבארים דברי הגמרא, שהוא תורה שבע"פ, בו מבואר התורה שבכתב, מאמר הבורא בקיום המצוות.

ואם יאמר לך אדם, שהלומד הרבה גמרא, נעשה שטחי, אמור לו כי מדברי היצר הוא, כי ריבוי הגמרא אינו מרחיק מהבנת התורה, אלא מקרב... כי הבנת התורה אינו הבנת השכל החיצוני, אלא הבנת השכל, אשר קבל את ההבנה מלימוד התורה, ועל כן כל לימוד גמרא מחזק את ההבנה...

ואם ירפה אותך היצר בטענה, כי אין לך כח הזכרון, ולא יעלה בידך לזכור דברי הגמרא, אל תשמע לו, כי כל אדם יש לו כח הזכרון לזכור את אשר חפץ לזכור...

אם תִּבְקֶשׁנָה כִּכְסָף. (משלי ב, ד).

בקשת הכסף הוא ההכרה, כי הם חיי האדם. חייב האדם לדעת, כי ללא ידיעת התורה, אין לו חיים כלל. חייב האדם לדעת, כי ללא ההבנה בתורה, ידיעתו בתורה ידיעה קלושה היא. חייב האדם לדעת, כי הבנה ללא ידיעה, הבנה קלושה היא...

וְכַמְטוּמוֹנִים תַּחֲפֹשְׁנָה. (שם)

בחיפוש המטמונים לוקח זמן ממושך עד גילוי המטמונים, ויש אשר עמלים זמן ממושך, ורק אחר זמן רב רואים התחלה של מטמון, אבל אחר המשך הזמן מתגלה המטמון, והוא שלל רב...

בין בידיעת התורה, ובין בהבנת התורה, לא ניכר הפירות, רק אחרי זמן ממושך.

המתמיד בעבודה, ובצורה הראויה, היינו עמל בהבנה, מתוך שמיעת דברי רבותינו ראשי הישיבה, והרמ"ם, והעמל בספרי האחרונים, והראשונים, הוא יזכה להבנת התורה.

העמל בידיעת התורה, בחזרה ושינון פעמים רבות, ואף שאינו רואה לפניו את כח זכרונו, ואף שאינו רואה את בהירות הסוגיות - כי מה שאינו מבורר בפעם הראשונה, יבואר ויבורר בהמשך - יראה בהמשך, את המטמונים היוצאים מתוך ריבוי החזרות, ויצרפו מטמוני הידיעה, למטמוני ההבנה.

והנה אמרו חז"ל "דברי תורה קשה לקנותם ככלי כסף, ונוח לאבדם ככלי זכוכית" (חגיגה ט"ו), על כן יש להכיר, כי העבודה הזאת עבודת האדם לכל חיי העוה"ז, והוא ההכנה הראויה לחיי העוה"ב.

"כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יומם ולילה"...

ג. שמיני עצרת - י"א שהוא טפל לסוכות וי"א שהוא רגל בפני עצמו, ומ"מ אינו רגל בפני עצמו לגמרי, ושונה משאר החג רק לענין פז"ר קש"ב - פייס, ברכת זמן, שם הרגל, קרבן, שיר, ברכת המלך, אבל מ"מ תשלומין דראשון הוא.

קרבן מוסף של יוה"כ לרבי הוא איל אחד, ולר"א ברבי שמעון שני אילים.

הגמ' מבארת אמאי לא דרשינן פרישה ז' ימים קודם עצרת או ראש השנה.

ג. לר' יאשיה קח לך ועשה לך היינו משל כהן גדול וכגון קטורת וחצוצרות, ויקחו אליך היינו משל ציבור, ולר' יונתן אף "לך" הוא משל ציבור, וכוונת הכתוב הוא שהקב"ה חפץ בשלו יותר משל ציבור, קרבנות המילואים אף שנאמר בהם "לך" מודה ר' יונתן שהיו משלו.

אף ששינונו לעיל שדורשים דין הפרשת ז' ימים קודם שריפת הפרה, זו שיטת ריב"ל ורבי ישמעאל רבו של ריו"ח, אבל ריו"ח עצמו סובר שאין למדים לשריפת הפרה אלא רק לכה"ג, והפרישה קודם שריפת הפרה היא מעלה בעלמא.

שיטת ר"ל בהפרשת כה"ג קודם יוה"כ - לר"ל אין למדים דין זה מימי המילואים, דא"כ תהיה ההפרשה לעיכובא, וא"כ אף הכה"ג שהיו מתקינים היה צריך הפרשה, ומלשון המשנה מדויק שלא היו מפרישים אותו אלא רק מתקינים אותו, אלא המקור הוא מפרישת משה ו' ימים קודם שעלה לקבל את התורה, דכתיב "ויכסהו הענן ששת ימים ויקרא אל משה ביום השביעי" והמילים ששת ימים מיותרים ונכתבו לדרוש שכל הנכנס למחנה שכינה טעון פרישה ו' ימים, ולפ"ז א"צ הפרשה לכה"ג אלא ו' ימים.

ד. בזמן הפרשת הכה"ג קודם יוה"כ והכהן השורף את הפרה היו מזים עליהם מי חטאת, לריו"ח למדו דין זה מימי המילואים ואף ששם היו מזים דם נכנסו מים תחת דם, ולר"ל שלומדים מסיני ושם לא היתה הזאה, היתה ההזאה בכה"ג משום מעלה בעלמא.

תניא כוותיה דריו"ח שלומדים מימי המילואים.

תניא כוותיה דר"ל שלומדים מסיני.

מסכת יומא:

שבעת ימים:

הפרשת ז' ימים

ב. ז' ימים קודם יוה"כ מפרישים כה"ג מביתו ללשכת פרהדרין, ומתקינים לו כהן אחר תחתיו שמא יארע בו פסול, לר"י היו מתקינים לו אשה אחרת שמא תמות אשתו, אמרו לו א"כ אין לדבר סוף.

ז' ימים קודם שריפת הפרה היו מפרישים את הכהן השורף את הפרה ללשכת בית האבן שהיתה בצפון מזרח העזרה, ונקרא שמה כך מפני שמעשי הפרה היו בכלי גללים אבנים ואדמה שאינם מקבלים טומאה, כדי שלא יבואו לזלזל בטהרת הפרה, דכיון שטבול יום היה עושה את הפרה כדי להוציא מליבן של צדוקים שהצריכו הערב שמש, חששו שיזלזלו בטהרתה.

הגמ' לומדת דין הפרשה בכה"ג קודם יוה"כ וקודם שריפת הפרה מדרשה מדין הפרשת אהרן ובניו קודם חנוכת המשכן, להלן ג: יבואר שאלו דברי ריו"ח אבל ר"ל לומד דין זה מפרישת משה קודם שעלה להר סיני ולא מימי המילואים וא"צ פרישה אלא ו' ימים, ולהלן ו. יבואר שלריב"ב טעם ההפרשה מאשתו שמא תימצא ספק נדה אחר הבעילה ויהא טמא ז' ימים משום בועל נדה.

ב. הגמ' מבארת אמאי לא דרשינן דין זה לכל כהן המקריב קרבנות שיצטרך הפרשה ז' ימים, ואמאי לא דרשינן פרישה קודם הקרבת קרבנות הרגלים.

ד: מחלוקת ר"ע וריה"ג בסדר מתן תורה-

וישכון כבוד ד' על הר סיני- לריה"ג היינו אחרי עשרת הדברות בתחילת מ' יום, ולר"ע היינו מראש חודש.

ויכסהו הענן- לריה"ג הענן כיסה את משה, ולר"ע הענן כיסה את ההר.

ויקרא אל משה- לר"ע היינו קריאה לכל ישראל למתן תורה אלא שחלק כבוד למשה, ולריה"ג היינו למשה לבדו לרבי נתן כדי למרק אכילה ושתיה שבמעיו לשומו כמלאכי השרת, ולרבי מתיא בן חרש כדי לאים עליו שהיה באימה רתת וזיע.

לריה"ג ב' בחודש ניתנה תורה כתנא קמא, וא"כ בהכרח מה שקרא הקב"ה למשה ביום השביעי מתוך הענן היינו שאז בא הענן, ולר"ע בז' ניתנה כרבי יוסי, והענן היה כל ז' ימים מראש חודש, ומ"מ אף לריה"ג נמנים ימים אלו בכלל מ' יום שהרי בי"ז בתמוז ירד ונשתברו הלוחות.

"וישמע את הקול מדבר אליו" משה שמע וכל ישראל לא שמעו, ואף לרבי אלעזר דאמר ש"ויקרא אל משה" היינו לכל ישראל זה דווקא בסיני ולא באוהל מועד, ואב"א לשון קריאה הוא לכל ישראל ולשון דיבור הוא רק למשה.

"ויבוא משה בתוך הענן" לא היה יכול ליכנס בענן אלא שתפשו הקב"ה והביאו, וי"א שנעשה לו שביל בתוך הענן, וכמו הלשון "בתוך הים".

לא יאמר אדם דבר לחבירו אא"כ קורהו.

האומר דבר לחבירו אין לאומרו לאחרים אא"כ יאמר לו לך אמור.

ימי המילואים

ה: שיטת ריו"ח ולר"ל שכל האמור בפרשת המילואים מעכב, ולרבי חנינא דבר שאינו מעכב לדורות אינו מעכב, ונ"מ לרב יוסף בלא סמיכה, ולרב נחמן בר יצחק בלא תנופה, לרב פפא נ"מ בלא פרישת שבעה, ולרבינא נ"מ בלא רבוי בגדים ומשיחה, הגמ' מביאה הילפותא בכל אלו שאינם מעכבים לדורות, והילפותא של המ"ד שמעכבים לדורות.

ה: הגמ' מבארת הלשונות המיוחדות של כי כן צויתי וכו' שנאמרו בדין אהרן ובניו אחר מיתת נדב ואביהוא.

הגמ' מביאה מקור ללבישת מכנסים ועשירית האיפה מנחת חינוך בימי המילואים, ומנין שקריאת פרשת המילואים מעכבת.

כיצד הלבישם משה- כתונת ומצנפת אהרן ואח"כ בניו, אבנט י"א בבת אחת והיינו בלא הפסק בין הלבישות, וי"א שאף בזה אהרן ואח"כ בניו, למ"ד בבת אחת היה אבנט כה"ג שונה מאבנט של כהן הדיוט ששל הדיוט היה כלאים ושל כה"ג היה מפשתיים, ולמ"ד אהרן ואח"כ בניו היו האבנטים שווים.

ו: טעם הפרשת כה"ג מאשתו ז' ימים, שמא יבעול אותה ותימצא ספק נדה שימצא דם על הסדין שקינחה בו, ויהא טמא ז' ימים משום בועל נדה, לר"ע נדה מטמאה את בועלה אף כשנמצא הדם "אחר אחר", והכא מפרישין אף לרבנן שמא ימצא הדם ב"חד אחר", רבי זירא לומד מחשש זה שבועל נדה טבילתו ביום, שאם טבילתו בלילה צריך הפרשה ח' ימים שהרי ביום השמיני הוא טבול יום, ורב שימי מנהרדעא דוחה שאף אם טבילתו בלילה יכולים להפרישו עוד שעה אחת סמוך לשקיעה ויוכל לטבול כבר בליל ערב יוה"כ, אמנם הגמ' מוכיחה שבועל נדה טובל ביום ונדחו דברי רב שימי מנהרדעא.

בעל קרי דינו כנוגע בשרץ, ובוועל נדה דינו כטמא מת דטבילתו ביום.

ז: הזב הזבה מצורע ומצורעת ובוועל נדה וטמא מת טבילתם ביום, ונדה ויולדת טבילתם בלילה.

הא שאין מפרישים את הכה"ג מבני אדם שמא יטמא בטומאת מת, למ"ד טומאת המת הותרה בעבודת ציבור ניהא, ולמ"ד דחוויה לא חששו לטומאה זו משום דלא שכיחא.

טומאת מת בקרבנות ציבור- לרב נחמן הותרה ולרב ששת דחוויה, י"א שנחלקו כשנטמא כל הבית אב אם צריך להביא כהנים מבית אב אחר, אבל באותו בית אב אף לרב נחמן יביא אחר, וי"א שאף בזה סובר רב נחמן שא"צ להביא אחר.

הכהנים סובר שאין הזאה בזמנה מצוה, ומ"מ עשו מעלה בכהן השורף את הפרה.

ח: אף לר"מ ולרבי יוסי יש חילוק בין כה"ג לכהן השורף את הפרה, דכה"ג הפרשתו לקדושה ומותר ליגוע בו, אבל כהן השורף הפרשתו לטהרה ואין נוגעים בו.

כהן השורף את הפרה היו מפרישים אותו ברביעי בשבת, שהרי בשבת אין מזים דהזאה שבות ואינה דוחה שבת, ואף הוא א"צ הזאה בשבת שהיא ביום הרביעי לטהרתו, דיום הרביעי ודאי אינו היום השלישי לטומאתו שהרי פרש כבר ג' ימים, ואם הוא יום השביעי הרי לא הזו עליו בשלישי, אבל שאר הימים הם בספק שלישי או שביעי, אבל כה"ג שהפרשתו תלויה בקביעותא דירחא מפרישים אותו בג' תשרי ואין מזים עליו ברביעי להפרשתו ובשבת.

לשכת פרהדרין - בתחילה נקראת לשכת בלווטי שרים, ואחר שהתחילו לקנות הכהונה בממון והחליפום כל י"ב חודש שהיו מתים שינו שמה ללשכת פרהדרין פקדי המלך המתחלפים כל שנה.

ט. דמאי - הנחתומים א"צ להפריש תרומה גדולה מן הדמאי מפני שהיו עמי הארץ מפרישים אותה, ולא מעשר ראשון ומעשר עני דהמוציא מחבירו עליו הראיה, ומעשר שני לא הטריחום חכמים מפני שהפרהדין חייבום למכור בזול וסמכו על מה שרוב עמי הארץ מעשרים הם.

יראת ד' תוסיף ימים - זה מקדש ראשון שהיה ת"י שנים והיו בו י"ח כהנים גדולים, ושנות רשעים תקצרנה - זה מקדש שני שהיו בו יותר משלש מאות כהנים גדולים, צא מהם מ' לשמעון הצדיק, פ' ליוחנן כה"ג, וי' לישמעאל בן פאגי, וי"א י"א לר"א בן חרסום, נמצא שאר הכה"ג לא השלימו שנתם.

חורבן שילה היה מפני גילוי עריות של בני עלי, ואע"פ שלא חטאו בפועל אלא ששהו קיני יולדות מ"מ הכתוב מעלה כאילו שכבו, ומפני בזיון קדשים.

ז. ומודה רב נחמן בדבר ששייריו נאכלים שיש לחזר להקריבה בטהרה, ועל כן במנחת העומר שנטמאת שמביאין אחרת תחתיה, (ואם אין אחרת ישתוק), וכן מודה בפר של ציבור שעבדו ע"ז כיון דלא קביע ליה זמן, ובאילו של אהרן דכשל יחיד דמאי, אבל פרים אילים וכבשים ונסכיהם של הרגלים א"צ לחזר לעשותם בטהרה, ולרב ששת דטומאה דחוויה בציבור אף בקרבנות ציבור צריך לחזר לעשותם בטהרה, ובעי רצוי ציץ אף על קרבנות ציבור שנעשו בטומאה.

ז: הגמ' מביאה ברייתא שהציץ מרצה על עוון טומאה שהותרה מכללה בציבור, ומוכיחה דלא כרב ששת, ותולה דבר זה במחלוקת תנאים, שנחלקו גבי רצוי ציץ, שיטת ר"ש שהציץ מרצה אף כשאינו על מצח הכהן (והוא תלוי אבל אם נשבר אינו מרצה), אבל לר"י אינו מרצה אלא כשהוא על מצח הכהן, ור"ש הוכיח כדבריו מכה"ג ביוה"כ בעבודת פנים שאין הציץ על מצחו ומרצה, ומבואר שאף קרבנות ציבור טעונים רצוי ציץ דטומאה דחוויה בציבור, ואמר לו ר"י שטומאה הותרה בציבור, ורב ששת כר"ש.

אסור לכה"ג להסיח דעת מהציץ, וחייב אדם למשמש בתפילין בכל שעה ק"ו מציץ שבציץ יש רק אזכרה אחת ובתפילין הרבה אזכרות.

ח. הגמ' מבארת מחלוקת ר"י ור"ש בדרשות.

מספר ההזאות בז' ימי ההפרשה לכה"ג קודם יוה"כ ולכהן השורף את הפרה - לר"מ היו מזים עליהם אפר פרה בכל יום, ולרבי יוסי היו מזים שלישי ושביעי, ולר"ח סגן הכהנים כה"ג שלישי ושביעי ועל השורף בכל יום, הגמ' מבארת שלכ"ע טומאה דחוויה בציבור, דאי הותרה א"צ הזאה כלל, ואין המחלוקת אם טבילה בזמנה מצוה ומזים בכל יום שמה היום זמנה, שהרי רבי יוסי סובר במקום אחר (מי שהיה שם על בשרו יורד כדרכו וטובל וא"צ לכרוך גמי שמה לא ימצא גמי וישהה טבילתו ליום אחר) שטבילה בזמנה מצוה וכאן אומר שמשפיקה הזאת שלישי ושביעי, אלא לכ"ע טבילה בזמנה מצוה, אלא שנחלקו אם גם הזאה בזמנה מצוה או לא, ור"ח סגן

חורבן בית המקדש

ט: מקדש ראשון חרב מפני ע"ז גילוי עריות ושפיכות דמים.

מקדש שני היו עוסקים בתורה ומצוות וגמ"ח חרב מפני שנאת חנם, ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד ג' עבירות.

ראשונים שנתגלה עונם נתגלה קיצם, אחרונים שלא נתגלה עונם לא נתגלה קיצם.

טובה ציפורנם של ראשונים מכריסם של אחרונים, ובירה תוכיח שחזרה לראשונים ולא חזרה לאחרונים.

משמתו נביאים האחרונים חגי זכריה ומלאכי נסתלקה רוח הקודש מישראל ועדיין היו משתמשים בבת קול.

י: במקדש שני לא שרתה שכינה, דפרסאי מבני יפת הם והם בנו את בית המקדש השני ואין השכינה שורה אלא על בית שנבנה ע"י זרעו של שם.

הגמ' מבארת המקומות שהזכירה תורה בזרעו של נח.

הגמ' מבארת הפסוק "אחימן ששי ותלמי ילידי הענק".

עתידה רומי שתיפול ביד פרס, וי"א עתידה פרס שתיפול ביד רומי.

אין בן דוד בא עד שתפשוט מלכות רומי הרשעה בכל העולם ט' חודשים.

דיני מזוזה

מזוזה בלשכת פרהדרין - לחכמים היתה חייבת במזוזה מפני שהיה כה"ג דר בה, ולר"י פטורה וקבעו שם משום גזירה.

י: לרבה טעם הפטור לר"י משום דכל בית שאינו עשוי לימות החמה ולימות הגשמים אינו קרוי בית (ומ"מ קרוי בית חורף או בית קייץ), לאב"י לא נחלקו באותם ימים שחייבת במזוזה, ונחלקו בשאר ימים אם חייבת משום גזירה, לרבא בשאר ימים לכ"ע פטורה, נחלקו אם דירה בע"כ שמה דירה, ולר"י אין שמה דירה ומדרבנן

קובעים שם שלא יאמרו כה"ג חבוש בבית האסורים.

סוכה חייבת בעירוב ובמזוזה ובמעשר, וחכמים פוטרים, ומ"מ אין ראייה לחייב לר"י מזוזה בלשכת פרהדרין דשאני סוכה דדירת קבע בעינן, ולחכמים דירת עראי בעינן.

י"א: בכל השערים במקדש לא היתה מזוזה, מלבד שער נקנור מפני לשכת פרהדרין, לרבנן ניחא, ולר"י י"ל דכולה חדא גזירה.

בשעריך - שערי בתים חצרות מדינות ועיירות חייבים במזוזה, ואם נעשו השערים לחזק הבנין פטורים, אבל אם יש בהם בית דירה לשומר חייבים, ובשערי מחוזא לא עבדו מזוזה משום סכנה, שאף ששלוחי מצוה אינם ניזוקים היכא דקביע הזיקא שאני.

מקומות שאינם בית דירה - בית התבן הבקר העצים והאוצרות נחלקו בזה תנאים, לרב כהנא נחלקו בסתם אבל אם הנשים מתקשטות שם חייבים, ולרב יהודה בסתם לכ"ע פטור ונחלקו כשהנשים מתקשטות שם, ואם הנשים רוחצות שם פטור לכ"ע אף לרב כהנא וכן פטור בבית הכסא הברסקי המרחץ והטבילה לפי שאינו עשוי לתשמישי כבוד, ואף מרחץ דיחיד דלא נפיש זוהמיה פטור, הגמ' מביאה ברייתא בה מבואר שבית הבקר בסתמא חייבת ודלא כרב יהודה.

י"א: **בית שער** אכסדרא ומרפסת פטורים ממזוזה לפי שאינם מיוחדים לדירה.

שער המדי - ר"מ מחייבו במזוזה וחכמים פוטרים, ומפרש אב"י שאם אין ברגלה ג' קודם שיתחיל העיגול או שאין השער גבוה י' לכ"ע פטור ממזוזה, ונחלקו היכא שיש ברגלה ג' וגבוהה י' ואין ברחבה למעלה ד' ויש בה כדי לחוק ולהשלימה לד', ונחלקו אי אמרינן חוקקין להשלים.

קובע המזוזה בצד ימין לכניסתו.

בית השותפין ובית האשה חייבים במזוזה ומטמאים בנגעים, הגמ' מבארת ההו"א לפטור והמקור לחייב.

כה"ג שנפסל ומינו אחר תחתיו וחזר והוכשר ראשון חוזר לעבודתו, והשני לר"מ כל מצוות כה"ג עליו, ולרבי יוסי דינו ככה"ג אבל אינו משמש בכהונה גדולה משום איבה, ואם עבר ועבד עבודתו כשרה, ולא ככהן הדיוט דמעלין בקודש ואין מורידין, ואם מת ראשון חוזר לעבודתו, והלכה כרב יוסי.

י"ג מחלוקת ר"י וחכמים בהתקנת אשה אחרת שמא תמות אשתו -

לר"י מתקינים לכה"ג אשה אחרת תחתיו שמא תמות אשתו, ולרבנן אין מתקינים, ואף שמתקינים לו כהן אחר תחתיו משום דלטומאה חיישינן, אבל למיתה לא חיישינן, ואמרו לו חכמים א"כ יש לחוש אף למיתת השניה, ור"י סובר שלמיתה אחת חוששים ולא לשתיים, ובאמת לחכמים אין לחוש אף לטומאה דכהן זריז הוא דאי חיישינן א"כ אין לדבר סוף, ומ"מ ממנים כהן אחר כדי שיזדרז יותר.

הגמ' דנה בדעת ר"י שמתקינים לו אשה אחרת תחתיו שמא תמות אשתו ובעינן "וכיפר בעדו ובעד ביתו" איך מקיימים דין זה שהרי צריך לכונסה דאי לא כנסה לא חשיבא ביתו, וא"כ יש לו ב' נשים, ו"ביתו אמר רחמנא ולא ב' בתים, והגמ' אומרת כמה אופנים שנותן גט בתנאי, והגמ' דוחה אפשרויות אלו, והגמ' מסיקה שנותן גט לשניה ע"מ שלא תמות חברתך, ולראשונה נותן גט ע"מ שהוא לא יכנס לבית הכנסת, ואם רואה שהיא עומדת למות הוא נכנס לבית הכנסת וחל הגט למפרע, רב אסי וי"א רב עירא סובר שאין לדייק ביתו ולא ב' בתים, ורבינא וי"א רב שרביא סובר שאף בלא כנסה לחופה חשיבא ביתו.

י"ד. כהן גדול אונן יכול להקריב קרבנות ואסור לאכול, ולרבי יהודה אינו עובד כל היום שמא יאכל, ואף שלר"י מתקינים לו אשה ביה"כ שמא תמות אשתו ומבואר שממשיך לעבוד אף שהוא אונן, שאף שמגרשה מ"מ הוא טרוד מחמת מיתתה, שם לא חוששים שיאכל מן הקדשים כיון שביה"כ אסור לכולם לאכול.

כהן שהיה באמצע הקרבה ושמע שמת לו מת, לר"י יפסיק באמצע העבודה, ולרבי יוסי יגמור.

בית הכנסת - אם יש בו בית דירה לחזן הכנסת חייב במזוזה, ואם לאו ר"מ מחייב וחכמים פוטרם (וכן י"ל שנחלקו לגבי טומאת נגעים).

י"ב. ירושלים לר"י מטמאה בנגעים דס"ל שירושלים נתחלקה לשבטים, אבל מקום המקדש אינו מטמא, ולרבנן אין ירושלים מטמאה בנגעים דס"ל שלא נתחלקה לשבטים, ולדבריו אין משכירים בתים בירושלים ולר"א בר צדוק אף לא את המיטות, אבל היו נוטלים את עורות הקדשים, דאורח ארעא להשאיר באכסניא כלי כרס ועור הבהמה.

הגמ' מביאה ברייתא המבארת את החלוקה ליהודה ובנימין במקום המקדש.

בית הכנסת אינו טמא בנגעים בין שבכפרים ובין שבכרכים, משום שאין טומאת נגעים אלא בבית המיוחד לאדם, וכמו שמצינו שאין טומאת נגעים אלא אחרי כיבוש וחלוקה לשבטים ולבית אבות וכל אחד מכיר את שלו, אבל אם אין אחד מכיר את שלו לא חשיב מיוחד לו ואינו מטמא בנגעים.

חינוך כה"ג - כה"ג נטמא ביה"כ מתקינים לו כהן אחר תחתיו, אם נטמא קודם תמיד של שחר חינוכו ע"י לבישת ח' בגדים של כה"ג בהקרבת התמיד, ואם נטמא לאחר הקרבת התמיד שלובש בגדי לבן חונכים אותו ע"י האבנט שהוא של בוך ואינו של כלאים ככהן הדיוט, ולמ"ד שכהן הדיוט לובש כל השנה אבנט של בוך לובש ח' בגדים ומהפך בצינורא, וכדמצינו שזה עבודה שזר חייב עליה מיתה, שיטת רב פפא שאינו צריך חינוך אלא עבודתו מחנכתו.

י"ב: אבנט כהן הדיוט - אבנט כה"ג ביה"כ היה של בוך, ובשאר ימות השנה היה של כלאים, אבנט של כהן הדיוט לרבי היה כלאים ולר"א ברבי שמעון היה של בוך.

הרמת הדשן צריכה אבנט ומצנפת מפני שעבודה היא.

בגדי כה"ג ביה"כ לרבי דוסא כשרים לכהן הדיוט, ומ"מ לא ילבשם ביה"כ הבא, ולרבי אינם כשרים לכהן הדיוט, ובברייתא שנינו שטעונים גניזה.

הקטורת מוקטרת, ולאבא שאול בשחרית כפשוטו הטבה קודמת להקטרה, ושאיני בערב דדרשינן "אותו" שאין לך עבודה וכו'.

זריקת דם התמיד - לר"ש איש המצפה היה מזה בקרן מזרחית צפונית הזאה אחת שהיא שתיים, ואח"כ היה מזה על צלע מערבית, ואח"כ על צלע דרומית, דכתיב "ושעיר עיזים אחד לחטאת לד' על עולת התמיד יעשה" שבתמיד עושים גם מעשה חטאת וגם מעשה עולה, ואין עושים שתיים שהם ד' וד' שהם ד' שלא מצינו דמים מכפרים וחוזרים ומכפרים, אבל לחלקן פיסוק מתנות בעלמא הוא, ואמנם נותן את כל המתנות למטה שלא מצינו דמים שחצין למטה וחצין למעלה.

ט"ו: לשכת בית הטלאים - היתה בבית המוקד במקצוע צפונית מערבית, והיו שם ג"כ לשכת החותמות בית המוקד ולחם הפנים, וי"א טלאים, לחם הפנים, גניזת אבני מזבח שקצצו מלכי יון, וירידה לבית הטבילה, מקום לשכת הטלאים במקצוע צפונית מערבית, וי"א במקצוע דרומית מערבית, ולהלן י"ז. מובא תירוץ שאין כאן מחלוקת אלא היתה נראית בין למי שבא מצפון ובין למי שבא מזרחה והיתה נוטה מעט לצד דרום.

ט"ז: עזרת נשים היה אורכה ורוחבה מאה שלושים וחמש אמה וארבע לשכות במקצועותיה, נזירים, דיר העצים, מצורעין, בית שמניא, כל כותליה היו גבוהים חוץ מהכותל המזרחי כדי שהכהן השורף את הפרה בהר המשחה יכון ויראה פתח ההיכל בשעת הזאת הדם, הגמ' מעמידה משנה זו כר"א בן יעקב שמוסיף עוד מדרגה בגובה אמה בין עזרת ישראל לעזרת כהנים ונמצא כ' אמות ומחצה המסתירים את פתח ההיכל שגובהו כ' אמה, אבל לחכמים לא היה צריך להנמיך את הכותל המזרחי, הגמ' מנסה להעמיד המשנה כר"י הסובר שמקום המזבח באמצע העזרה כנגד הפתחים, והגמ' דוחה שהמשניות במידות בהכרח דלא כר"י, שלפי דבריו לא ניחא שיעור גודל העזרה המבואר שם.

כל שבעת הימים שקודם יוה"כ הכה"ג היה זורק את הדם וכו', לרב חסדא מתני' דלא כר"ע הסובר שטהור שהזו עליו נטמא, לאביי אף לר"ע ניחא שהיה עובד כל היום ולפנות ערב היו מזים עליו.

מחלוקת ר"ע ורבנן - טבל האזוב במי חטאת ונתכוון להזות על הבהמה והזה על האדם, אם יש מים באזוב ישנה, נתכוון להזות על האדם והזה על הבהמה לא ישנה, ברייתא זו היא מדברי חכמים הסוברים שהזאה על דבר שאינו מקבל טומאה לא חשיבא הזאה, אבל לר"ע אף בזה חשיבא הזאה ועל כן בהזו על הטהור טמאוהו כנ"ל, לר"ע אמרתי אחכמה היינו דין זה, ולחכמים היינו שמזה ומי שהזו עליו טהור והנוגע טמא, ומה שאמרה תורה שהמזה טמא היינו נושא, ואמרה תורה מזה כדי להשמיענו שיעור טומאתו הוא כשנושא שיעור הזאה, ואף למ"ד הזאה לא צריכה שיעור היינו לדין הזאה, אבל בכלי צריך שיעור כדי שיטבול ראשי הגבעולים ויזה.

י"ד: סדר הקטרת קטורת והטבת הנרות - במתני' מבואר שהקטרה קודמת להטבה, ובתמיד מבואר שהטבה קודמת להקטרה, לריו"ח מתני' כר"ש איש המצפה, והמשניות בתמיד כרבנן, והא דתנן להלן במתני' יומא בפיס השני מי מדשן את המנורה והקטורת בפיס השלישי, אביי מפרש דאיירי בהטבת ב' נרות אחרונות שהיו אחרי הקטורת, אבל ה' נרות ראשונות היו קודם, והיה מפסיק באמצע הטבת הנרות בקטורת, והא דמצינו שהיה מפסיק בשחיטת התמיד ההיא לאבא שאול, ורב פפא מפרש שמתני' דהכא כרבנן שהקטרה היתה באמצע ההטבה, ומתני' דלהלן רישא וסיפא רבנן ומציעתא אבא שאול.

ט"ו: ביאור הפסוקים לרבנן ולאבא שאול - "מערב עד בוקר" תן לה מידתה שתהא דולקת והולכת כל הלילה, דבר אחר אין לך עבודה שכשרה מערב עד בוקר אלא זו בלבד, וא"כ הא דתנן "ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה" היינו שבזמן הדלקה תהיה הקטורת מוקטרת כבר, וא"כ אף "בבוקר בבוקר בהטיבו את הנרות יקטירנה" היינו שבזמן ההטבה תהיה

כל ז' הימים היה יכול לאכול מה שרוצה, ערב יוה"כ שחרית לא היו מניחים אותו לאכול הרבה מפני שהמאכל מביא את השינה, הגמ' מביאה ברייתות שבהם מבואר איזה מאכלים מביאים לידי טומאה, שלא היו מאכלים אותו.

י"ח: אכסנאי לא יאכל ביצים ולא ישן בטליתו של בעה"ב.

רב כשהגיע לדרשי ורב נחמן כשהגיע לשכנציב היו מכריזים "מאן היוא ליומא" ולא חששו שמא אחי ישא אחותו מפני שרבנן אית להו קלא, והיו מודיעים זאת ז' ימים קודם בואם כדי שתוכל לשבת ז' נקיים, אי נמי היו רק מייחדים את הנשים כדי שיהיה פת בסלם.

י"ט: שתי לשכות היו לכה"ג לשכת פרהדרין ולשכת בית אבטינס, הגמ' מביאה משניות בתמיד שבהם מבואר שאחת היתה בצפון ואחת היתה בדרום, ומבארת שלשכת פרהדרין היתה בצפון ובית אבטינס בדרום.

מסרוהו זקני בי"ד לזקני כהונה והעלוהו לעלית בית אבטינס ללמדו חפינת הקטורת, והשביעוהו ואמרו לו אישי כה"ג אנו שלוחי בי"ד משביעים אנו עליך על דעתינו ועל דעת בי"ד שלא תשנה דבר מכל שאמרנו לך,

י"ט: לא היו אומרים ואתה שלוחנו שהרי כהנים הם שלוחי דרחמנא שהרי אנחנו לא יכולים להקריב.

הוא פורש ובוכה שחשדוהו צדוקי, והם פורשים ובוכים שכל החושד בכשרים לוקה בגופו, וכל כך למה מפני שהצדוקים היו מכניסים את הקטורת כשהיא מעלה עשן, הגמ' מביאה מעשה בכה"ג צדוקי שעשה כן ועונשו.

אם רגיל לקרות קורא ואם לאו היו קורין לפניו באיוב עזרא ודברי הימים, זכריה בן קבטל אומר פעמים הרבה קראתי לפניו בדניאל.

בפרק ראשון דק"ש אסור לרמוז בעיניו ולקרוץ בשפתותיו ולהראות באצבעותיו, ובפרק שני מותר.

ודברת בם - אבל התפילה בלחש, עשה אותם קבע, ולא בדברים אחרים שהסח שיחת חולין עובר בעשה וי"א בלאו.

הגמ' מביאה כמה משניות במידות המבארות את גודל וסדר הר הבית ובית המקדש.

י"ז: לשכת לחם הפנים היתה במקצוע מזרחית דרומית, וה שמצינו סתירה בסדר הלשכות בין המשניות, מר קא חשיב דרך ימין ומר קא חשיב דרך שמאל, ואף ששנינו כל פניות שאתה פונה לא יהיו אלא לימין, הני מילי בעבודה אבל לא בחושבנא.

י"ז: כה"ג יכול להקריב מתי שרוצה בכל המשמרות, ומקריב איזה עולה או מנחה שרוצה, ונוטל איזה חטאת או אשם שרוצה, בענין הלחם מצינו בזה מחלוקת -

לאביי בשתי הלחם מודים רבנן שנוטל אחת שזה מחצה, כדי שלא יטול פחות מלחם שלם, ובלחם הפנים לרבי לעולם נוטל חמש שזה מחצה, לרבנן נוטל ארבע או חמש, והיינו שהרי נחלקו בחלוקת החלות לרבנן משמר היוצא נוטל שש ומשמר והנכנס נוטל שש, ולר"י משמר הנכנס נוטל שבע (שתיים בשכר הגפת דלתות), והנכנס נוטל חמש, והכה"ג נוטל פחות ממחצה שזה חמש לרבנן וארבע לר"י.

י"ח: לרבא רבי סובר כר"י בענין חלוקת החלות, ובחלוקה רגילה נוטל חמש שזה מחצה, ואי איכא משמר שמתעכב שנוטל עוד שתי חלות, א"כ נשארו ח' חלות, ואז הכה"ג נוטל ד', הגמ' שואלת על רבא ונשארת בקשיא.

הכנת הכה"ג קודם יוה"כ

זקני בי"ד היו קורין לפניו בסדר היום, ואומרים לו שיקרא בפיו שמא שכח, ובבית שני שהיו קונים הכהונה גדולה בדמים היו אומרים לו שמא לא למדת.

ערב יו"כ שחרית היו מעמידים אותו בשער המזרח ומעבירים לפניו פרים ואילים וכבשים כדי להרגילו בעבודה, אבל שעירים לא דכיון דעל חטא קאתו חלשה דעתיה, אבל פר אע"פ שעל חטא הכהנים בא, אם היה יודע שאחד מהם חטא היה מחזירו בתשובה, תנא דברייתא סובר שאף שעירים היו מעבירים לפניו.

ניסים נוספים- מקום ארון אינו מן המידה, כרובים בנס היו עומדים, ולא מנאום לעיל משום שהם ניסים שבפנים, אבל לחם הפנים היו מוציאים אותו להראותו, ועל כן היה מקבל טומאה, שהרי כלי שאינו עשוי להזיזו אינו מק"ט ואף חוצץ בפני הטומאה.

שלמה נטע אילנות שהיו מוציאים פירות זהב, וכשנכנסו נכרים להיכל יבש, ועתיד הקב"ה להחזירם לנו, ולא מנו נס זה מפני שהיו העצים קבועים במקומם, ולפי זה אף ניסי הארון וכרובים לא מנאום מטעם זה.

ניסים בירושלים- לא הזיק נחש ועקרב בירושלים, ומעולם לא אמר אדם צר לי המקום שאדור בירושלים.

כ"א: אש המערכה במקדש ראשון רבוצה כארי ובשני ככלב, ברה כחמה, יש בה ממש, אוכלת לחים כיבשים, אינה מעלה עשן, אבל אש שנתנו משל הדיוט היתה מעלה עשן דמצוה להביא אף אש מן ההדיוט.

מקדש שני לא היו ארון כפורת כרובים, אש משמים- היתה ולא סייעה לשריפת הקדשים, שכינה, נבואה, ואורים ותומים.

הגמ' מבארת שהיו בעולם שש סוגי אש.

הגמ' מבארת הרמז שהיה בנטית עשן המערכה במוצאי יו"ט האחרון של חג.

בראשונה:

כ"ב. סדר תרומת הדשן- בראשונה כל מי שהיה רוצה לתרום את המזבח תורם, והיו רצים בכבש ומי שקדם בד' אמות הסמוכות למזבח זכה, ואם היו שניהם שווים היו מצביעים ע"י אצבעות, אחר שראו שבאו לידי סכנה התקינו שיהיו תורמים ע"י פייס.

מעיקרא היו סבורים שא"צ פייס מפני שתרומת הדשן היא עבודת לילה ולא חשיבא להו, ואיכא דאמרי מפני שיש אונס שינה היו סבורים שא"צ

ביקש להתנמנם פרחי כהונה מכין לפניו באצבע הסמוכה לאגודל על האגודל, ואומרים לו אישי כה"ג עמוד והפג אחת על הרצפה ואחוי קידה, ומעסיקים אותו בשירה בפה אם ד' לא יבנה בית וכו' אבל לא בכלי, יקירי ירושלים לא היו ישנים כדי שישמע קולם ולא ירדם, ואף בגבולין עשו כן זכר למקדש אלא שהיו חוטאים, וזה גרם שלא יבוא משית.

ב. לשטן אין רשות לקטרג ביו"כ.

אברים שפקעו מעל גבי המזבח קודם חצות יחזיר ומועלין בהם, לאחר חצות לא יחזיר ואין מועלין בהם, ואין המקור מקרא דא"כ איך יתכן שברגלים היו תורמים את המזבח מאשמורה הראשונה, אלא ילפינן מ"עד הבוקר" תן בוקר לבוקרו של לילה.

ב: ועל כן בכל יום היו תורמין את המזבח בקריאת הגבר או סמוך לו בין מלפניו בין לאחריו, ביו"כ דאיכא חולשה דכהן גדול מחצות, וברגלים דנפישו ישראל כדמצינו שלא היתה קריאת הגבר מגעת עד שהיתה עזרה מלאה מישראל היו תורמין מאשמורה ראשונה.

קריאת הגבר- לרב היינו אדם, ולרב שילא תרגול, הגמ' מביאה מעשה ששימש רב מתורגמן לרב שילא ותרגם גבר אדם, תניא כוותיה דרב ותניא כוותיה דרב שילא.

גביני כרוז והיה קולו נשמע ג' פרסאות, וקולו של כה"ג ביו"כ היה נשמע י' פרסאות.

הגמ' דנה בקולות חזקים שקיימים בעולם.

י' ניסים שנעשו בבית המקדש- א' בעליהם לרגל עומדים צפופים ומשתחוים רווחים, ב' לא הפילה אשה מריח בשר הקודש, ג' לא הסריח בשר הקודש מעולם, ד' לא נראה זבוב בבית המטבחים, ה' לא אירע קרי לכה"ג ביוה"כ, ו' לא נמצא פסול בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים, ז' עולם לא כיבו גשמים אש של המערכה, ח' עשן המערכה כל רוחות שבעולם לא הזיזוהו, ט' שברי כלי חרס ומוראה ונוצה ודישון מזבח הפנימי והמנורה היו נבלעים במקומם, י' לחם הפנים בסילוקו חם כסידורו.

כ"ג. ת"ח שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו ת"ח, ואף שאסור ליקום או ליטור ההוא בממון כתיב, ובצערא דגופא אסור ליקום אבל מותר ליטור בלב, ואם מפייסים אותו ומתפייס עליו הכתוב אומר "ואוהביו כצאת השמש בגבורתו".

ומה הן מוציאין אחת לבריא או שתים לחולה, ומ"מ אין מונים אלא אחת, ואין מוציאין לא גודל ולא האצבע השלישית מפני הרמאין, ואם הוציא השלישית מונים לו אחת, אבל הוציא גודל אין מונים לו, ולא עוד אלא שלוקה מן הממונה בפקיע והיינו שוט לסוסים שראשה חתוך.

סיבת תקנת הפייס - מעשה בשני כהנים שקדם אחד את חברו ונטל סכין ותקע בליבו, וסברו אקראי בעלמא הוא, ועוד היה מעשה שדחף אחד את חברו ונפל ונשברה רגלו, וכשראו שבאים לידי סכנה תיקנו פייס.

אחרי שתקע סכין בליבו עמד רבי צדוק ואמר על מי להביא עגלה ערופה על העיר או על העזרות, ואף שאין ירושלים מביאה עגלה ערופה אמר כן כדי להרבות הבכי, וגעו כל העם בבכיה, בא אביו של תינוק ומצאו מפרפר ואמר הרי הוא כפרתכם, ואמר שכיון שעדיין לא מת שיוציאו את הסכין כד שלא תיטמא, ללמדך שחמורה בעיניהם טהרת כלים משפיכות דמים, דשפיכות דמים הוזלה וטהרת כלים כדקיימא קיימא.

כ"ג: **ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן** - אף הם בגדי קודש אלא שהם פחותים מהראשונים, ר"א אומר לימד שאף בעלי מומין כשרים לזה, לר"ל ה"ה שנחלקו אם בעלי מומין כשרים להרמה, דאף הרמה לאו עבודה היא ועשיתה בכתנות ומכנסים בלבד, ולר"ח בהרמה מודה ר"א שעבודה היא ופסולה בבעלי מומין ועשייתה אף במצנפת ואבנט.

ומכנס בד ילבש על בשרו - לר"י לרבות מצנפת ואבנט להרמה, ולרבי דוסא ללמד שבגדי לבן של כה"ג ביוה"כ כשרים לכהן הדיוט, אבל לא ישתמש בהם ביו"כ אחר, לרבי אסורים לכהן הדיוט ובא לרבות את השחקים.

כ"ד. **שיעור תרומת הדשן** בקומצו.

פייס, אברים ופדרים תיקנו בהם פייס לל"ק מפני הם עבודת סוף היום ולא עבודת לילה, ולל"ב מפני שיותר קל להשאר ער מאשר לקום.

הא דאמר ריו"ח שאם קידש ידיו ורגליו לתרומת הדשן א"צ לחזור ולקדש לצורך עבודת היום, אע"פ שהיא עבודת לילה, מ"מ הא קידש מתחילה לשם עבודה.

אחר שתיקנו הפייס מפני הסכנה שוב לא באו הכהנים לפייס שחשבו שלא יזכו לתרום, ותיקנו שמי שתורם יזכה בסידור מערכה ובשני גזרי עצים.

רב פפא הסתפק אם הד' רמות הסמוכות למזבח כוללות אמה דיסוד ואמה דסובב או לא, וקאי בת"ק.

כ"ב: מנו את אלו שהגיעו שווים לד' אמות בראש המזבח ע"י אצבעות ולא מנו אותם מפני שאסור למנות את ישראל אפי' לדבר מצוה, שנא' ויפקדם בטלאים, ועובר בלאו ד"לא ימד" וי"א בב' לאוים "לא ימד ולא יספר".

כיון שנתמנה אדם פרנס על הציבור מתעשר.

שאל המלך

כששאל המלך חס על הבהמה של עמלק יצאה בת קול ואמרה אל תצדק הרבה, וכשהרג נוב עיר הכהנים אמרה אל תרשע הרבה.

שאל באחת - מעשה דאגג, ועלתה לו, ולא נענש משום הריגת נוב, דוד בשתים - מעשה דאוריה ומעשה דהסתה - מנין ישראל, על מעשה דבת שבע נפרעו ממנו שנצטרע ופרשו ממנו סנהדרין ושכינה, ולא קיבל לשון הרע על מפיבושת, ולרב שקיבל יצאה בת קול ואמרה רחבעם וירבעם יחלקו את המלוכה.

בן שנה שאל במלכו - בלא חטא.

לא נמשכה מלכות שאל מפני שלא היה דופי ביחוסו, דאמר ריו"ח אין ממנים פרנס על הציבור אא"כ תלויה קופת שרצים מאחוריו, שאם תזוח דעתו אומרים לו חזור לאחוריק.

שאל נענש לבוא לידי מעשה דאגג מפני שמחל על כבודו כשאמרו עליו מה יושענו זה.

והגרה שתי ידים שתי דפנות עוקץ ורגל, דאזלינן בתר עליויא והיינו אבר שיש בו יותר בשר, לרבי יוסי דרך הפשטו היה קרב, לר"ע דרך ניתוחו, ולריה"ג דרך עליויו והיינו אבר שיש בו יותר שומן.

כ"ו: נותן את הפדר על בית השחיטה דרך כבוד של מעלה.

הפיס השלישי חדשים לקטורת בואו והפיסו, ונתנוה רק לחדשים מפני שהיא מעשרת.

לא משכחת אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא אלא בשבטים לוי ויששכר, ויהודה מחוקקי.

אין מפייסים על התמיד של בין הערבים ומי שזכה בשחרית גכה גם בערבית, אבל בשבת שהיו משמרות מתחלפות היו מפייסים אף על של בין הערבים, אבל קטורת לא שנה בה אדם מעולם.

הפיס הרביעי מי מעלה אברים מן הכבש למזבח, ודלא כר"א בן יעקב הסובר שהמעלה לכבש הוא מעלה למזבח.

כ"ז: הקרבת התמיד בתשעה, בחג עשרה מפני שביד אחד צלוחית של מים, ובין הערבים ב"א שהיו ב' שבידם ב' גזרי עצים, ובשבת היו ב' עם בזיכי לבונה של לחם הפנים, ובשבת שבחג י"ב.

אין מנסכים מים בחג אלא בתמיד של שחר.

הפיס שהיו זוכים בו י"ג כהנים, היו מוסיפים בו עד ט"ז כדלעיל למים גזרי עצים ובזיכי לבונה, ולר"י י"ז מי מעלה האברים מן הכבש למזבח.

איל קרב באחד עשר, והפר קרב בכ"ד.

אין פייס אלא בקרבנות ציבור, אבל בקרבן יחיד אם רצה להקריב מקריב.

כ"ז: עבודות הכשרות בזר - הפשט וניתוח בקרבנות ציבור וביחיד כשרים בזר כשחיטה, נתינת אש על המזבח צריכה כהונה, הולכת אברים לכבש צריכה כהונה, הולכת ב' גזירי עצים לא בעיא כהונה, הגמ' מבארת מקור הדינים הללו.

עבודות שזר חייב עליהם מיתה - זריקה - בין בפנים ובין לפני ולפנים וכן המזה בחטאת העוף והממצה והזאת מצורע, הקטרה, ניסוך המים, וניסוך היין, לרב אין חייב מיתה על תרומת הדשן דילפינן מקרא שאינו חייב אלא על בעבודת מתנה ועבודה תמה שאין אחריה עבודה, ללוי אף על תרומת הדשן חייב דאף על עבודת סילוק חייב, תניא כוותיה דרב ותניא כוותיה דלוי.

כ"ד: ודווקא בחוץ אבל בפנים אינו חייב על עבודת סילוק, והיכל כלפנים דמי, הגמ' מבארת למה בסידור לחם הפנים ובזיכין אינו חייב מיתה, ולמה בסידור המנורה ונתינת הפתילה והשמן והדלקת המנורה אינו חייב מיתה, ולמה בסידור המערכה שני גזרי עצים וסידור אברים אינו חייב מיתה, ולריו"ח בסידור שני גזרי עצים אינו חייב.

הפייסות

עושים ד' פייסות ואין עושים הכל בפעם אחת, כדי להרגיש כל העזרה.

לרב נחמן מפייסים בבגדי חול כדי שלא יבואו לעבודה בעלי זרועות שלא זכו בפייס, ולרב ששת בבגדי קודש כדי שלא יבואו מחביבות המצוה למהר ולעשותה בבגדי חול.

כ"ה: הגמ' מבארת איך היה הפייס.

לבישת המכנסיים קודמת לשאר בגדים.

לשכת הגזית חציה בקודש וחציה בחול, וב' פתחים היו לה אחד בקודש ואחד בחול.

המשנה מבארת איזה י"ג דברים היה הפייס השני, והגמ' מוכיחה שכהן שזכה י"ב כהנים שאחריו נמשכים עמו.

כ"ה: קבלת הדם לא היה עליה פייס והזורק היה מקבל, דתניא בן קטין עשה י"ב דד לכיור כדי שיהיו י"ב כהנים העסוקים בתמיד מקדשים ידיהם בבת אחת, שהשוטח א"צ לקדש ידיו שהרי שחיטה כשרה בזר, ואי אמרת שוחט מקבל הרי היה צריך לקדש ידיו בשביל הקבלה.

דרך הילוכו היה קרב - לכ"ע הראש היה קרב ראשון ואח"כ הרגל כיון שבראש יש הרבה עצמות וברגל לא, לת"ק היה מקריב אח"כ החזה

אסתר נמשלה לאילה שחביבה על אחשוורוש בכל שעה כשעה ראשונה, ונמשלה לשחר שהיא סוף הניסים שניתנו ליכתב, ולמ"ד לא ניתנה אסתר ליכתב נמשלה כאילת כצדיקים שכשמרבים בתפילה תפילתן נשמעת.

שפעם אחת עלה מאור הלבנה - לא היה זה ביו"כ מפני שאז אין הלבנה עולה בזמן זה.

תמיד שנשחט בלילה יורד לבית השריפה, וכן מליקת העוף וקמיצת מנחה בלילה ישרפו,

כ"ט: ואין חוזר וקומץ ביום מפני שכלי שרת מקדשים אפי' שלא בזמנו, ואע"פ שכל הקרב ביום קדוש ביום ולא בלילה, היינו שאינו קדוש ליקרב אבל ליפסל קדוש, ומ"מ דווקא לילה לגבי יום שאינו מחוסר זמן, אבל יום לגבי יום אחר אינו נפסל, כדמצינו שאם סידר לחם ובזיכים אחר השבת פסולה ויניחנה לשבת הבאה, ולא קדשה ליפסל, ואינו פסל בכניסת השבת דאיירי שקדם וסילקו, וי"א שכיון שסדרו שלא כמצוותו אינו נפסל.

כל המיסך את רגליו טעון טבילה, וכל המטיל מים טעון קידוש ידים ורגלים, רגלים משום ניצוצות, וידים מפני שמצוה לשפשף ניצוצות שברגליו שלא יהיה נראה ככרות שפכה ומוציא לעז על בניו.

ל. צואה במקומה אם אינה נראית מותר לקרות ק"ש, שלא ניתנה תורה למלאכי השרת, ואם נראית אפי' אין נראית אלא כשיושב אסור, צואה על בשרו לרב הונא מותר דבמקומה נפיש זוהמא, ולרב חסדא אסור.

הלכה בסעודה היוצא להשתין נוטל ידו אחת ונכנס, ואם דיבר עם חבריו והפליג נוטל ב' ידיו, ולרב חסדא כשבא לשותות יטול ידיו בפנים ויחזיר הטפיח על האורחים שלא יחשדוהו של נטל ידיו, אבל לאכילה א"צ, ולרב נחמן בר יצחק אף לשתיה א"צ.

הנכנס לעזרה צריך שיטבול - טעם הטבילה לכן זומא מק"ו ומה כה"ג המשנה מקומו בקודש ובמקום שענוש כרת טעון טבילה, המשנה מחול ומקום שאינו ענוש כרת לקודש למקום שענוש

כ"ז: זר שסידר המערכה פורקה וכהן חוזר וסודרה, הגמ' מבארת דאיירי בב' גזירי עצים שהיא עבודת יום, ובעיא פייס כשאר עבודות יום ומי שזכה בתרומת הדשן זכה בסידור המערכה וב' גזירי עצים.

שחיטה כשרה בזר ומ"מ בעיא פיס דתחילת עבודה היא.

אמר להם הממונה:

עבודת יום הכיפורים

כ"ח: אמר להם הממונה צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה, יש כמה דעות מה היה אומר הרואה - ברקאי, ברק ברקאי, אף ברקאי בחברון, האיר פני כל המזרח עד שבחברון, ולריב"ב היה מוסיף גם ויצאו איש למלאכתו והיינו לשכור פועלים.

כ"ח: **צלותיה דאברהם** תפילת הערב מכי משחרי כותליה, אמנם אנחנו לא לומדים מאברהם שהיה זריז ואיצטגנינות גדולה היתה בליבו והיה זקן ויושב בישיבה, וכמו שמצינו שהתמיד נשחט בשש ומחצה ולא בחצות.

מימהם של אבותינו לא פסקה ישיבה במצרים, במדבר, אברהם, יצחק, יעקב, אליעזר.

קיים אברהם כל התורה, וי"א אפי' עירובי תבשילין.

והוא אומר הן - העומד על הגג אמר האיר פני כל המזרח, ושאל זה שעל הקרקע עד שבחברון, וענה הן, ואב"א אמר זה שעל הקרקע האיר פני כל המזרח, וענה לו עד שבחברון, ואמר לו הן.

ולמה הוצרכו לכך - מפני שטעו וחשבו על האור הלבנה שהאיר המזרח, ואע"פ ששל לבנה כמקל ושל חמה לכאן ולכאן, היה יום המעונן, ונ"מ שביום המעונן בכל מקום אפשר לשטוח עורות לייבש, ואין ללוש לפסח כנגד האור.

כ"ט: הרהורי עבירה קשים מעבירה, שלהי דקייטא קשה מקייטא, ולי חום בסתיו קשה מקייטא, לימוד ישן קשה מחדש.

פשט ירד וטבל עלה ונסתפג ולבש בגדי זהב, וקידש ידיו ורגליו, הביאו לו את התמיד וכו'.

עשרה קידושים היה מקדש כה"ג ביוה"כ - לתנא דמתני' בפשיטת בגדי חול לא היה מקדש ידיו, ולר"מ היה מקדש ידיו גם כשפשט בגד חול, ונמצאו י' קידושים ב' בכל לבישה, ולת"ק היה מקדש כשפשט בגדי קודש ללבוש בגדי חול.

ל"ב. "ובא אהרן אל אוהל מועד... ולבש את בגדיו ויצא ועשה את עולתו ואת עולת העם" אין פסוק זה כסדר, אלא הוצאת המחיתה היא קודם עולתו ועולת העם, כדי שיטבול ה' טבילות ויקדש י' קידושים.

הגמ' מביאה מקור לדין טבילה כשמשנה מעבודה לעבודה, בין מבגדי זהב לבין ובין מלבן לזהב, ושכל טבילה צריכה ב' קידושים.

ל"ב: **חמש עבודות היו** - תמיד של שחר בבגדי זהב, עבודת היום בבגדי לבן, אילו ואיל העם בבגדי זהב, הוצאת כף ומחתה בבגדי לבן, תמיד של בין הערבים בבגדי זהב.

זמן הקידוש בפשיטה - לרב חסדא - לרבנן כשהוא לבוש מקדש, ולר"מ קידוש בתרא כשהוא לבוש מקדש, ולרבי כשהוא פושט מקדש, לרב אלא בר יעקב הכל מודים בקידוש שני שלובש ואח"כ מקדש, רב חסדא ורב אחא בר יעקב אינם מודים זה לזה, דא"כ יהיו ט"ו קידושים.

הביאו לו את התמיד - קרצו - לישנא דקטלא, ושיעורו רוב שני סימנים, ואם לא מירק אינו פסול מדאורייתא דא"כ הויא ליה עבודה באחר, ואינו פסול מדרבנן, ומ"מ מצוה למרק.

ל"ג סדר המערכה לאבא שאול - מערכה גדולה, מערכה שניה של קטורת, סידור ב' גזירי עצים, דישון מזבח הפנימי, הטבת ה' נרות, דם התמיד, הטבת ב' נרות, קטורת, אברים, מנחה, חביתין, נסכים, מוספים, בזיכים, תמיד של בין הערבים היה אחרון, הגמ' מבארת הילפותות לסדר זה.

אין מעבירים על המצוות, ועל כן אין מניחים תפילין של ראש לפני של יד.

כרת לא כ"ש, ולר"י כדי שיזכור טומאה ישנה שבידו, לתרוויהו אם לא טבל לא נתחללה עבודתו, (משא"כ כהן הדיוט או גדול שלא קידש ידיו ורגליו מן הכיור עבודתו פסולה), והנ"מ במחלוקתם היא אם עובר בעשה דלבן זומא עובר ולר"י אינו עובר, והא דאמר ר"י שהמצורע א"צ לטבול כשבא לשער נקנור טעמא משום שכב טבל מבערב.

ל': טבילת מצורע ביום השמיני קודם כניסתו לעזרה - ת"ר לשכת המצורעים נקראת כך מפני ששם מצורעים טובלים, ר"י אומר לא מצורעים בלבד אמרו אלא כל אדם הנכנס לעזרה - הגמ' שואלת שזה סותר לדברי ר"י הנ"ל שמצורע א"צ לטבול שכבר טבל מבערב, ואם איירי שלא טבל צריך הערב שמש ואי אסח דעתיה צריך הזאת שלישי ושביעי, אלא איירי שלא טבל על דעת ביאת מקדש וע"כ צריך לחזור ולטבול, תירוח ב' גורסים לא מצורעים אמרו ואין גורסים בלבד, תי' ג' לדבריהם דרבנן קאמור, ורבנן אמרו לו שרק מצורע טובל מפני שרגיל בנגיעת טומאה, ונמצא שחכמים חולקים על המשנה וסוברים שטהור הנכנס לעזרה א"צ טבילה.

ל"א. הנכנס למקדש שצריך טבילה יש בו דיני חציצה דתקון רבנן כעין דאורייתא.

אם נכנס במקצת טעון טבילה דביאה במקצת שמה ביאה.

הגמ' מסתפקת אם יכול לעשות סכין ארוכה ולשחוט אם צריך לזה טבילה, והספק הוא לבן זומא ולרבנן, תיקו.

עין עיטם גבוהה מקרקע העזרה כ"ג אמות, שהרי השערים היו כ' אמה וגובה המקוה ג' אמה, ומשהו של עובי התקרה לא חשיב, מפני שהוא פחות מאמה.

עבודת כה"ג ביוה"כ

כה"ג ביוה"כ טובל ה' פעמים בבית הפרוה חוץ מטבילה ראשונה שהיתה בחול ע"ג שער המים.

ל"א: בשעת טבילתו היו פורסים סדין של בוץ בינו לבין העם שיזכור שעבודות היום בבגדי בוץ.

ל"ד: י"א שבזיכים קודמים למוספים.

קטורת של שחר לרבנן בין דם לנרות ולאבא שאול בין נרות לאברים, ומתני' דקתני בין דם לאברים כרבנן ובסידרא לא קמיירי.

קטורת של בין הערבים בין אברים לנסכים.

ל"ד: ונסכו רביעית ההין- לרבנן איירי בשל ערבית וממנו לומדים של שחרית, לרב איירי בשל שחרית וממנו לומדים של ערבית, הגמ' מבארת טעם המחלוקת.

המשך עבודת כה"ג ביוה"כ

אם היה כה"ג זקן או איסטניס היו מכינים מערב יוה"כ עששיות של ברזל ומטילים אותם לתוך הצונן כדי שתפוג צינתם, ואיירי שלא הגיע העששיות לצירוף, ולאביי אפי' הגיעו לצירוף דבר שאין מתכוון מותר, ואע"פ שלאביי בדאורייתא דבר שאין מתכוון אסור כדחזינן מדאיצטריך קרא להתיר מילה במקום בהרת, הכא צירוף דרבנן הוא.

ל"ה: הביאזהו לבית הפרוה ע"ש אמגושא מכשף שבנאה.

פרסו סדין של בוץ בינו לבין העם- של בוץ כדי שיזכור שעבודות היום בבגדי בוץ.

מחלוקת ר"מ ורבנן בסדר הפשיטה וקידוש נתבארה לעיל.

בשחר היה לובש פלוסין של י"ב מנה, ובין הערבים הנדווין של שמונה מאות זוז דברי ר"מ, ולרבנן בשחר י"ח מנה ובין הערבים של י"ב מנה, ואין לפחות משיעור ל' מנה לשניהם, ויכול להוסיף לאחד ולגרוע מאחר, ומ"מ בגדי לבן דשחר עדיפי.

ל"ה: כהן שעשתה לו אמו כתונת יכול ללובשה ביוה"כ אחר שכלתה עבודת ציבור, ובלבד שימסרנה לציבור, ואין חוששים שמא לא ימסור יפה.

עני שבא לדין אומרים לו מפני מה לא עסקת בתורה וכו' כלום היית עני מהלל, שבכל יום היה משתכר טרפעיק וכו' ומצאו עליו ג' אמות שלג וכו'.

עשיר שבא לדין אומרים לו וכו' כלום היית עשיר יותר מר"א בן חרסום שהניח לו אביו אלף עיירות ביבשה וכנגדם אלף ספינות בים וכו' והיה יושב ועוסק בתורה כל היום וכל הלילה.

רשע אומרים לו וכו' כלום היית נאה יותר מיוסף וכו' שבכל יום ויום היתה אשת פוטיפר משדלתו בדברים וכו'.

ל"ו: בא לו אצל פרו שהיה עומד בין האולם ולמזבח- הנה נחלקו מהו "צפון" שנאמר לשחיטת העולה, לרבי יוסי בר"י בין המזבח לכותל העזרה, לר"א בר"ש גם בין האולם למזבח, ורבי מוסיף מקום דריסת רגלי הכהנים וישראל, אבל מן החליפות ולפנים לכו"ע פסול, ומתני' כר"א בר"ש וקרבי, והעמידוהו דווקא בין האולם ולמזבח אף שכשר במקומות נוספים, משום חולשא דכהן גדול, ולהלן ל"ז. מבואר דמתני' כראב"י והפר היה עומד "בבין האולם ולמזבח" סמוך לשם, בצפוניו של מזבח, כדי שיהיה הפר בצפון, שהרי לראב"י המזבח היה בדרום.

ראשו לדרום ופניו למערב- והיינו בעוקם ראשו, ואין מעמידים אותו כשאחוריו למזבח שמא ירביץ גללים.

צורת הסמיכה בקדשי קדשים- הזבח עומד בצפון ופניו למערב, והסומך עומד במזרח ופניו למערב, ומניח שתי ידיו בין שני הקרניים של הזבח, וצריך ליזהר שלא יהיה דבר חוצץ בינו לבין הזבח, בחטאת ואשם מתוודה על החטא שמחמתו הביא את הקרבן, ובעולה לריה"ג על לקט שכחה פאה ומעשר עני, ולר"ע על עשה ולא שניתק לעשה.

ל"ז: סדר הוידוי- לר"מ עויתי פשעתי חטאתי, ולחכמים חטאתי עויתי פשעתי, שחטא היינו שוגג ועוון זהו זדון ופשע זהו מרד להכעיס, והלכה כחכמים.

וסומך ב' ידיו עליו ומתוודה, וכך היה אומר אנא ד' עויתי פשעתי חטאתי לפניך אני וביתי אנא השם כפר נא וכו' ככתוב וכו' והן עונים אחריו ברוך וכו'.

ל"ז: בא לו למזרח העזרה לצפון המזבח- שהיה בדרום. **הסגן מימינו**- לא מימינו ממש

אבל העשן היה מפציע לכאן ולכאן, והחזירום כדי להרבות כבוד שמים, ולא הסכימו עד שכפלו שכרם, ואמרו שמה שאינם מלמדים כדי שלא ילמד מי שאינו הגון ויעשה כך לע"ז, והזכירום לשבח על שלא יצאה כלה מבושמת מבתיהם, זקן אחד מבניהם מסר מגילת סממנים לריו"ח בן נורי ואמר ר"ע שמעתה אסור לספר בגנותם.

מכאן אמר בן עזאי **בשמך יקראוך ובמקומך יושיבוך ומשלך יתנו לך ואין אדם נוגע במוכן לחברו כמלוא נימה.**

ל"ח: הוגרס בן לוי היה יודע פרק בשיר ולא רצה ללמד שהיה מכניס גודלו לפיו וכו', בן קמצר לא רצה ללמד על מעשה הכתב, שהיה נוטל ד' קולמוסים, ולא מצא טעם למה לא הסכים, על הראשונים נאמר זצ"ל, ועליו נאמר שר"י.

מעשה בדואג בן יוסף וכו' וכשגבר אויב טבחתו אמו ואכלתו.

אפי' בשביל צדיק אחד העולם נברא, ומתקיים.

כל המשכח דבר מתלמודו גורם גלות לבניו.

אין צדיק נפטר מן העולם עד שנברא צדיק כמותו.

כיון שיצאו רוב שנותיו של אדם ולא חטא שוב אינו חוטא.

הבא ליטמא פותחין לו, והבא ליטהר מסייעים אותו.

ל"ט. עבירה מטמטמות מכל חכמה לבו של אדם.

אדם מטמא עצמו מעט מטמאין אותו הרבה, מלמטה מטמאין אותו מלמעלה, בעוה"ז מטמאין אותו בעוה"ב, אדם מקדש עצמו מעט וכו'.

שהרי המהלך לימין רבו הרי זה בור, ולא מאחוריו שהמהלך אחורי רבו הרי זה מגסי הרוח, אלא היה מצדד אצדויי. **וראש בית אב משמאלו, ושם ב' שעירים, וקלפי היתה שם. ובה ב' גורלות-** אחד לד' ואחד לעזאזאל, והיו שווים, א"צ שיהיו משל זהב, אלא של אשכרוע היו ועשאן בן גמלא של זהב והיו מזכירין אותו לשבח.

בן קטין עשה י"ב דד לכיור כדי שיהיו י"ב הכהנים העוסקים בתמיד מקדשים ידיהם ורגליהם בבת אחת, שחרית שהיה הכיור מלא מקדש מן העליון, וערבית מן התחתון.

ואף הוא עשה מוכני לכיור והיינו גלגל לשקעו, כדי שלא יפסלו המים בלינה.

ל"ז: מונבז המלך עשה ידות הכלים של יוה"כ זהב- והיינו ידות הסכינים, וכן קת הנגרי וחציני, דאל"כ היה עשה את כל הכלי מזהב.

הילני אמו עשתה נברשת של זהב על פתחו של היכל- שעל ידה ידעו העם שבירושלים מתי הגיע זמן ק"ש של שחרית.

ואף היא עשתה טבלה של זהב שפרשת סוטה כתובה עליה- אם אין כותבן מגילה להתלמד היתה כתובה תחילת הפרשה כל המילה והשאר רק ראשי התיבות.

ל"ח. נקנור נעשו ניסים לדלתותיו שהביאם ממצרים ועמד נחשול שבים לטבעו וכו', והיו מזכירים אותו לשבח.

ואלו לגנאי-

בית גרמו לא רצו ללמד על מעשה לחם הפנים, והביאו אומנים ממצרים וידעו לאפות אבל לא לרדות כמותם, והיתה הפת מתעפשת, שלחו להחזיר את בית גרמו כדי להרבות כבוד שמים, ולא הסכימו עד שכפלו שכרם, ואמרו שמה שלא רוצים ללמד כדי שלא ילמד אדם שאינו מהוגן ויעשה כך לע"ז, והזכירום לשבח על שלא נמצאה פת נקיה ביד בניהם שלא יחשדום. **של בית אבטינס לא רצו ללמד על מעשה הקטורת-** והביאו אומנים ממצרים וידעו לפטם

טרף בקלפי:

הגורל לד' ולעזאזל

טרף בקלפי - כדי שלא יכוון לקחת של שם בימינו, וכן מטעם זה היתה מחזקת רק ב' ידים.

הקלפי היתה מעץ, ושל חולין - ואין מקדשים אותה כי כלי שרת מעץ לא עבדינו, ואין עושים אותה של כסף או זהב דהתורה חסה על ממונם של ישראל.

והעלה שני גורלות - והיינו הכה"ג, כך שיטת תנא דמתני' והוא ר"ח סגן הכהנים שסובר שאין הסגן עושה מלאכה, אלא אם ארע פסול בכהן גדול, ור"י אומר שהכה"ג והסגן היו מכניסים כל אחד את יד ימינו, דימין דסגן עדיף, ולתנא דמתני' שווה הוא לשמאל כה"ג וממילא עדיף שיעשה הכל ע"י הכה"ג.

אם של שם עלה בימינו הסגן שבימינו אומר לו אישי כה"ג הגבה ימינך, ואם עלה בשמאלו הסגן אומר לו אישי כה"ג הגבה שמאלך, לר"י שהסגן מכניס ידו אם עלה בידי הסגן אומר ראש בית אב לכה"ג דבר מילך, ואין אומר לו הסגן משום דחלשא דעתיה.

מ' שנה ששימש שמעון הצדיק בכהונה גדולה היה עולה גורל בימין, ולשון של זהורית מלבין, ונר מערבי דולק, ואש של מערכה מתגבר וא"צ להביא עצים חוץ מב' גזירי עצים, מכאן ואילך רק לפעמים יהי כך, ובימיו היה ברכה בעומר ושתי הלחם ולחם הפנים, מכאן ואילך נשתלחה קללה, ואותה שנה שמת ידע זאת שנכנס עמו זקן לבוש שחורים ולא יצא, ועד אז נכנס לבוש לבנים ויצא, אחר שמת נמנעו לברך בשם המפורש.

ל"ט: מ' שנה קודם החורבן לא היה הגורל עולה בימין, ולא לשון של זהורית מלבין, ולא היה נר מערבי דולק, והיו דלתות היכל נפתחות מאליהם סימן לאיובים לבוא, עד שגער בהם ריו"ח בן זכאי.

בשעה שבנה שלמה את בית המקדש נטע בו כל מיני מגדים של זהב וכו', וכיון שנכנסו עכו"ם להיכל יבשו, ועתיד הקב"ה להחזירם לנו.

י' פעמים היה כה"ג מזכיר השם, ג"פ בכל וידוי, ואחד בגורל.

הגמ' מבארת חוזק ריח הקטורת ועד היכן היה מגיע.

אם הגורל לעיכובא או לא - לרבי ינאי עלית גורל מתוך הקלפי לראות מה יצא בימינו ומה בשמאלו מעכבת, אבל הנחה על השעירים אינה מעכבת, ולריו"ח אף עליה אינה מעכבת ויכול לקרוא שם בלא גורל, למסקנה הגמ' (מ"א.) מוכיחה שהגרלה מעכבא ודלא כריו"ח.

והנה נחלקו ר"י ורבי נחמיה אם דברים הנעשים בבגדי לבן בחוץ מעכבים או לא, ובגמ' יש ב' לישנות אם נחלקו אליבא דר"נ אבל לר"י לכ"ע אין עליה מעכבת, או שנחלקו אליבא דר"י אבל אליבא דר"נ לכ"ע עליה מעכבת.

מ. תניא - מצוה להגריל ולהתוודות, **לא הגריל ולא התוודה** כשר, ר"ש אומר לא הגריל כשר לא התוודה פסול, עוד תניא מת אחד מהם מביא חבירו שלא בהגרלה דברי ר"ש, ומבואר דלר"ש אין ההגרלה מעכבת, לרבי ינאי שההגרלה מעכבת קשה שכאן מבואר שאינה מעכבת, וצריך לפרש שר"ש לא ידע מאי קאמרי רבנן ואמר שאם כוונתם לעליה הוא חולק עליהם רק על הוידוי, ואם כוונתם להנחה אבל עליה מעכבא, הוא חולק עליהם שאף עליה אינה מעכבת.

סדר העבודות - וידוי על הפר, גורל, וידוי שני דפר ושחיטתו, הכנסת כף ומחתה, נתינת הקטורת על האש, נתינה מדם הפר על הכפורת, שחיטת השעיר ונתינה מדמו על הכפורת, נתינה מדם הפר על הפרוכת, נתינה מדם השעיר על הפרוכת, עירוב דם הפר והשעיר, ונתינה ממנו על מזבח הפנימי.

תניא - פר מעכב את השעיר ושעיר אין מעכב את הפר במתנות שבפנים, הגמ' מבארת שאם הקדים מתנות הפר בהיכל למתנות השעיר בפנים מעכב, אלא איירי שהקדים מתנות הפר בפנים להגרלה דשעיר, ולרב ינאי דהגרלה

מצורע עשיר שהביא קרבן עני לא יצא אף לרב חגא, דילפינן הכי מקרא דכתיב "זאת תהיה תורת המצורע", ואין למדים משם דכתיב "ואם דל הוא".

קשר לשון של זהורית בראש שעיר המשתלח והעמידו כנגד בית שילוחו, ולנשחט קושר כנגד בית שחיתו, כדי שלא יתערב לא זה בזה ולא באחרים.

אמר רבי יצחק ב' לשונות שמעתי אחת צריכה שיעור ואחת אינה צריכה שיעור, ומפרש רב יוסף שלשון של שעיר המשתלח כיון דבעי חלוקה בעי שיעור, ושל פרה דלא בעי חלוקה לא בעי שיעור, והא דכתיב שכורכן לעץ ארז ואזוב בשיירי לשון היינו בזנב הלשון.

כמה דינים בפרה אדומה

קלטתן שלהבת - עץ ארז ושני תולעת שקלטתן שלהבת לאביי בקולחת פסול ובנכפפת כשר, ולרבא תלוי במחלוקת רבי ור"א בר"ש גבי כובד, דלרבי א"צ כובד ואין קושרם אלא כדי שיהיו כולם באגודה אחת, ולר"א בר"ש קושרם כדי שיהיו כבדים.

מ"ב. שיעור הלשונות - של פרה משקל עשרה זוז, של שעיר המשתלח משקל ב' סלעים, ושל מצורע שקל, ר"ש בן חלפתא ורבנן נחלקו אם השיעור הוא עשרה זוז או שקל, י"א שנחלקו בפרה, וי"א שנחלקו בשעיר המשתלח.

שחיטת זר בפרה אדומה ובפרו של כה"ג - לרב פרה פסולה ופרו כשרה, ולא כל שכן הוא מידי דהוה אמראות נגעים דלאו עבודה היא ובעיא כהונה, ולשמואל פרו פסולה ופרה כשרה.

הסח הדעת בעבודות הפרה - אסור להסיח דעת משחיטת הפרה ומשריפתה ומאסיפת אפרה ומילוי מים לקידוש, אבל השלכת עץ ארז ואזוב ושני תולעת לאו גופה דפרה נינהו ואין הסח הדעת פוסל בהם.

מ"ב: עבודות הפרה בלילה ובאשה - הזאת מימיה, שחיטה, קבלה, הזאת דמה, שריפה, השלכת עץ ארז ואזוב ושני תולעת, אין כשרים

מעכבא צריך לאוקמא כר"ש הסובר שאין ההגרלה מעכבת, או כר"י ואמנם הקדמה אינה מעכבת אבל עצם ההגרלה מעכבת.

מ: ...לעזאזל יעמד חי - לר"י עד שעת מתן דם השעיר לד', ולר"ש עד שעת הוידוי, ולשיתיהו לעיל דלר"ש וידוי מעכב ולר"י אינו מעכב.

עלה גורל בשמאל א"א להחזירו לימין שכבר קבע הגורל, ואף אין להעביר את הגורל יחד עם השעיר משמאל לימין, כדי שלא לתת מקום לצדוקים לרדות.

א"צ להניח את הגורל על השעיר עד שעת שחיטה.

איתא בסיפרא "ועשהו חטאת" הגורל עושה חטאת ואין קריאת שם עושה חטאת, ומבואר דהגרלה מעכבא, וסתם סיפרא ר"י, ונדחו דברי ריו"ח.

מ"א. קריאת שם בקרבנות - אמר רבי חסדא אין הקינים מתפרשות אלא או בלקיחת בעלים או בעשית כהן,

מטמא מקדש עני שהפריש מעות לקינו והעשיר, ואח"כ חילק את המעות לשניים ואמר אלו לחטאת ואלו לעולה והרי בקרבן עשיר ליכא עולה אלא חטאת, אינו יכול להשתמש במעות שיחד לעולה לצורך החטאת.

והנה נחלקו במטמא מקדש עשיר שהביא קרבן עני לרב הושעיא לא יצא, ורב חגא אמר בשם רב הושעיא יצא, לרב הושעיא איירי לעיל שקבע המעות בעודו עני דאחר שהעשיר אינו יכול להחיל עליהם שם עולה, ולרב חגא אף אחר שהעשיר יכול לקבוע המעות לעולה.

מ"א: ולרב חסדא דלעיל איירי שקבע המעות בשעת הפרשה, או בשעת לקיחה ואיירי שקנה עוף אחד שאם קנה עולה לוקח את הכסף שיחד לחטאת ומוסיף עליו וקונה בהמה לחטאת והעוף של העולה הולך לנדבה, ואם קנה עוף לחטאת העוף הולך למיתה, והכסף שיחד לעולה לא יקנה ממנו חטאת.

מ"ד: וכל אדם לא יהיה באוהל מועד - בין במשכן ובין בשילה ובבית המקדש, בין בשעת הקטרה בין בשעת מתן דמים, בין בכניסתו ובין ביציאתו, ודווקא בהיכל אבל בעזרה מותר.

כפרתו קודמת לכפרת ביתו, ואח"כ אחיו הכהנים, ואח"כ כל ישראל.

הקטרת מכפרת על לשון הרע דשניהם דבר שבחשאי.

פורשים מבין האולם ולמזבח בשעת הקטרה, רבי אלעזר אומר שדווקא בשעת הקטרה דהיכל שהוא סמוך, אבל בשעת הקטרה דלפני ולפנים לא, הגמ' רצתה להוכיח שלא כדבריו מברייתא ודחתה את הראיה.

וכן פורשים בשעת מתן דם פר כהן משיח והעלם דבר של ציבור ושעירי עבודת כוכבים.

מה מעלה יש בין ההיכל לבין האולם ולמזבח - שאין פורשים מבין האולם ולמזבח בשעת הקטרה דלפני ולפנים, וכן בשעת מתן דמים לפני ולפנים.

מ"ד: מעלות הקדושה דאורייתא או דרבנן - לרב אדא בר אהבה הם מדאורייתא מהלכה למשה מסיני, ועל כן א"צ לפרוש מן העזרה שהיא קדושה פחותה, הגמ' אומרת ש"ל שמעלות הקדושה דרבנן, וא"צ לפרוש מן העזרה דכיון דמזבח החיצון מפסיק מינכרא מילתא.

אולם ובין האולם ולמזבח קדושה אחת, היכל ואולם ב' קדושות הם.

בכל יום היה חותה בשל כסף דהתורה חסה על ממונם של ישראל, ומערה בתוך של זהב, וביהו"כ היה חותה בשל זהב ובה היה מכניס משום חולשא דכה"ג.

בכל יום היה חותה בשל ד' קבין ומערה לתוך של ג' קבין, ונתפזרו לו קב גחלים ומכבדם לאמה, ורבי ישמעאל בנו של ריו"ח בן ברזקה אומר שהיה מכניס לתוך של קביים ונתפזרו קביים, לרבי יוסי בכל יום היה מערה משל סאה לתוך של ג' קבין, רב אשי מפרש כוונתו שהיה

אלא באיש ואין כשרים אלא ביום, אבל אסיפת אפרה מילוי מים וקידוש כשרים באשה ובליילה. הגמ' מבארת הדרשות מפרשת פרה. עבודות הפרה נעשים ע"י כה"ג ו"א אף ע"י כהן הדיוט.

אין להוציא פרה אחרת יחד עם הפרה אדומה, ת"ק דריש טעמא דקרא ומפרש טעמא כדי שלא יאמרו שתיים שחטו או שחורה שחטו, ולרבי יליף מקרא ולא מפרש טעמא, ונ"מ שלת"ק יכול להוציא חמור ולרבי לא.

מ"ג: לא ישחוט אחרת עמה.

לקיחת עץ ארז ואזוב ושני תולעת נעשית ע"י כהן, וכהן הדיוט כשר בזה לכ"ע.

כבוס בגדים של הכהן יעשה בכיהונו בבגדי כהונה ולא בבגדי חול, וכך הדין לדורות.

זר ואשה כשרים לאסיפת אפר הפרה, אבל חש"ו פסולים.

הכל כשרים לקדש ולהזות חוץ מחש"ו אשה וטומטום ואנדרוגינוס, וקטן שיש בו דעת אשה מסייעתו, ור"י מכשיר בקטן ופוסל באשה ובאנדרוגינוס.

הגמ' מבארת דרשת הפסוקים מה "מוציא מיד משמע" ומה "משמע ממילא".

מ"ג: טבול יום כשר בפרה.

שיטת ריו"ח שכל השחיתות כשרות בזר ואף שחיתת הפרה, וחולק בזה על התנא ועל ר"ש בן יהוצדק רבו.

בא לו אצל פרו שניה וסומך ב' ידיו עליו ומתוודה, אנא ד' וכו' אני וביתי ובני אהרן עם קדושך וכו' - וביודיו ראשון לא מזכיר בני אהרן דמוטב יבוא זכאי ויכפר על החייב, ואל יבוא חייב ויכפר על החייב.

שחט את הפר וקיבל במזרק את דמו, ונותנו למי שהוא ממרס בו על הרובד הרביעי שמחוץ להיכל (שהרי כתוב וכל אדם לא יהיה באוהל מועד וכו') כדי שלא יקרוש.

נטל מחתה ועלה לראש המזבח, ופנה גחלים אילך ואילך וחותה מן המעוכלות הפנימיות, ירד והניחה על הרובד הרביעי שבעזרה.

מ"ו. אברי עולה שנתותרו עושה להם מערכה בפני עצמה וסודרם, ואפי' אברים פסולים אם משלה בהם האור, ואיכא דאמרי אף כשרים דווקא במשלה בהם האור.

בשבת ובטומאה - לרבי אלעזר ג"כ היתה מערכה לאברי עולה שנתותרו, לרב הונא תמיד של יום שישי שנתותר אינו דוחה את השבת, ותמיד של שבת אף חלביו ואבריו דוחים את השבת, ואינו דוחה את הטומאה, ולרבה דוחה את הטומאה ואינו דוחה את השבת.

מ"ז: המוריד גחלת מע"ג המזבח וכיבתה חייב.

המכבה אש שנלקחה למחתה ולמנורה - לל"ק בראש המזבח חייב, ואם הניחה בקרקע וכיבה לאביי חייב ולרבה פטור, ולל"ב בהניח בקרקע לכ"ע פטור, ובראשו של מזבח נחלקו.

הוציאו לו:

מ"ז. הוציאו לו כף ריקן מלשכת הכלים, ומחתה גדושה של קטורת מלשכת בית אבטינס.

הטעם שלקח את הקטורת בכף ולא בידי, משום שצריך להכניס את הקטורת והגחלים בפעם אחת, ואם יקח הקטורת בידי ועליהם יניח את המחתה, נמצא שיצטרך בקודש הקדשים להוריד את המחתה בשיניו, ואין עושים כך לפני מלך בשר ודם כ"ש לפני ממ"ה הקב"ה, ע"כ לוקח כף כדאשכחן בנשיאים.

נטל את המחתה בימינו מפני שהיא מרובה וחמה, ואת הכף בשמאלו מפני שהיא מועטת וצוננת.

רבי ישמעאל בן קמחית היה חופן ד' קבין, ואמר הטעם מפני שזרד אמו עלה לגג, י"מ שאכלה ערסן בימי עיבורו, וי"מ שכוונתו לשכבת זרע, פעמיים נטמא מצינורא של נכרי ושימש אחיו בכהונה גדולה תחתיו, ושאלו את אמו

מערה מסאה מדברית וג' קבים ירושלמיות ונתפזרו ב' קבים.

ביוה"כ היה חותה בשל ג' קבין ובה היה מכניס, והיה מוסיף מלא חפניו.

בכל יום היתה כבדה וגלדה עבה וידה קצרה ולא היה לה ניאשתיק טבעת לקיים "ונשמע קולו", והיה זהבה ירוק, והיתה הקטורת דקה, ומקריב פרס בשחרית ופרס בין הערבים, וביוה"כ היה גלדה רך, וידה ארוכה שתהא זרוע כה"ג מסייעתו, ולא היה לה ניאשתיק, והיה זהבה אדום והיינו זהב פרויים שדומה לדם הפרים, והיתה הקטורת דקה מן הדקה.

מ"ה. בכל יום כהנים עולים במזרחו של כבש ויורדים במערבו, דכל פניות שאתה פונה לא יהיו אלא לימין, וביוה"כ כה"ג עולה ויורד באמצע משום כבודו.

בכל יום היו שם ד' מערכות וביוה"כ ה', וי"א ג' וד', וי"א ב' וג', בכל יום היתה מערכה גדולה, ומערכה שניה של קטורת, לרבי יוסי היתה עוד מערכה של קיום האש, רבי היתה עוד מערכה לאברים ופדרים שלא נתעכלו, וביום הכיפורים לכ"ע היו מוסיפים עוד מערכה ליטול גחלים להקטיר לפני ולפנים, הגמ' מבארת הילפותא למערכות אלו לכל השיטות.

הצתת אליתא קיסמים דקים להדליק בהם המערכה הגדולה צריכה להיות בראשו של מזבח ושיעמוד שם, ונעשית ע"י כהן ובבגדי כהונה.

מ"ה: לרבנן אברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב סודרם על צידי המזבח או על הכבש או על הסובב, עד שיעשה את המערכה הגדולה ומחזירם לשם.

עיקולי עולה שפקעו מהאש מחזירם למזבח, עיקולי קטורת אין מחזירים.

מהיכן לוקחים אש - לקטורת בכל השנה, וביוה"כ, ולהדלקת המנורה, לוקחים ממזבח החיצון, הגמ' מבארת הדרשות לדינים אלו.

רב פפא מסתפק אם גם בחפינה בין הביניים שבאמצע הוא ספק כמו בקמיצה, או שכאן מביא הכל דכתיב "מלוא חפניו והביא", תיקו.

נתפזר ממלוא חפניו - בקבלת דם קרבן אם נשפך על הרצפה מצוואר הבהמה פסול, נשפך מן הכלי ואספו כשר, רב פפא מסתפק בנתפזרה הקטורת ממלוא חפניו אם יכול לאסוף, האם ידו כצוואר הבהמה או ככלי, תיקו. (קבלת דם מדם הנפש ולא מדם העור ולא מדם התמצית).

מחשבת פיגול - חישב בחפינה להקטירה למחר פסולה, טבול יום שנגע במקצתה פסל את כולה, (וכן בסולת וקטורת של שאר השנה ולבונה וגחלים), ולכן לינה פוסלת בחפינה.

מ"ח: רב פפא מסתפק מה הדין אם חישב בחתיית גחלים, ומה הדין אם חפן חבירו ונתן לתוך חפניו, תיקו.

מ"ט: חופן וחוזר וחופן - למסקנה חופן מבחוץ וחוזר וחופן מבפנים, ריב"ל מסתפק בחפן ומת האם חבירו נכנס בחפינתו או לא, לרב פפא כיון דחופן וחוזר וחופן חבירו נכנס בחפינתו, לרב הונא בריה דרבי יהושע אדרבה כיון דחופן וחוזר וחופן מיבעי ליה אם חבירו נכנס בחפינתו או לא, דא"א שלא יחסר או יותיר.

נטל את המחתה בימינו ואת הכף בשמאלו.

הולכת דם בשמאל פסולה, וכן זר ואונן שיכור ובעל מום, בקבלה הולכה ובזריקה פסולים, וכן יושב פסול, ואם זר עשה מעשה איצטבא שאחז את הדם אחרי שקיבלו כהן ולא קירבו למזבח כשר.

רפואה בשבת - כל האוכלים אוכל אדם לרפואה וכל המשקין שותה, ובמקום סכנה מותר לשחוק סממנים לשותות, והתיר רבי חנינא לשחוק ולשתות שחלים בשבת, וחדש בזה שהם מרפאים, דרבי חנינא היה בקי ברפואות.

מ"ט: צורת החפינה בפנים - אחוז את הכף בראשי אצבעותיו ו"א בשיניו, ומקרב את הכף לבין אצילי ידיו, ומטה את הכף על צידה שתשפך הקטורת לחפניו, וזו מעבודות הקשות שבמקדש מלבד מליקה וקמיצה.

קמחית בזכות מה היו ז' בניה כהנים גדולים, אמרה להם מפני שמימי לא ראו קורות ביתי שערות ראשי, אמרו לה הרבה עשו כן ולא הועילו.

חפן מלוא חפניו ונתן לתוך הכף, הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו.

וכך היתה מידתה - יש לפרש שהיה חוזר וחופנה בפנים, או שאם רצה לעשות כלי מידה לפי מידת חפנו עושה, (וא"כ אין ראייה לאחד מב' דינים אלו, אבל גבי קמיצה מפורש שלא יעשה מידה לקומץ), או שלא יחסר ולא יותיר.

דיני קמיצה -

מ"ז: שלא יהא מבורץ מבצבץ, והיינו חופה ג' אצבעותיו על פיסת ידו, ובמנחת מחבת ומרחשת שהם אפיוות ופותתם מוחק בגודלו מלמעלה ובאצבעו הקטנה מלמטה, וזו היא מעבודות הקשות שבמקדש כמליקה וחפינה.

בין הביניים של מלוא קומצו - מבחוץ הוא שיריים ומבפנים קומץ הוא, וביניהם ספק נינהו, ועל כן לכתחילה יקמצו כהנים שמנים שאין להם רווח בין האצבעות, ואם אין שם כהנים שמנים לר"א הסובר שאפשר להעלות השיריים לשם עצים, יקטיר את הקומץ ואח"כ את השיריים, ולא יקטירם לשם קומץ דאיקרי כאן כל שממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו, ולא יקטיר קודם את השיריים, דשיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה אין מקטירים עליהם את הקומץ, ולרבנן דפליגי על ר"א יקמצו דווקא כהנים שמנים.

צורת הקמיצה - כדקמצי אינשי צד האצבעות למטה, רב פפא מסתפק מה הדין מלמעלה למטה, ומן הצדדים דוחק גב ידו והסולת נכנסת בפס ידו, חפן כל יד בפני עצמה וקירבן זו לזו, דיבק את הקומץ בדופן הכלי או שהפך את הכלי והדביק הקומץ בקרקעיתו אם הכלי מקדשו, תיקו.

דיני חפינת הקטורת

מ"ח: מלוא חפניו לא מחוקות ולא גדושות אלא טפופות צף בגובה מעט.

אמר רבי יוחנן המקדיש עבור חבריו המקדיש הוא מוסיף חומש, והמתכפר הוא עושה תמורה, והתורם משלו על של חבריו טובת הנאה שלו.

חומר בזבח מבתמורה שנוהג ביחיד כבציבור, ודוחה שבת וטומאה, ועושה תמורה, משא"כ התמורה, וחומר בתמורה מבזבח שחלה על בעל מום קבוע, ואינה יוצאה לחולין ליגזז וליעבד, משא"כ בזבח, בכור ומעשר חלים על בעל מום קבוע, ואינם יוצאים לחולין ליגזז וליעבד.

נ"א. חגיגה קרבן ציבור משום דאתי בכנופיא, משא"כ פסח דפסח שני לא אתי בכנופיא, והא דאמר שפסח דוחה את השבת ואת הטומאה וכלל בזה פסח שני איירי לר"י הסובר שאף פסח שני דוחה שבת וטומאה ודלא כת"ק.

נ"א: פר כה"ג מביאו משלו ולא משל ציבור ולא משל הכהנים, ואם הביא פסול.

היה מהלך בהיכל - לר"י בין המזבח למנורה היה מהלך דסבר פתח הפרוכת בדרום היה, לרבי יוסי בין שלחן לכותל דסבר פתח הפרוכת בצפון היה, לר"מ בין שלחן למזבח דס"ל שהפתח היה בצפון, ולא היה יכול ללכת בין שלחן לכותל מפני שהיו מונחים שם השולחנות י' שולחנות שעשה שלמה, שהיו מונחים מצפון לדרום, ואב"א היו מונחים ממזרח למערב ומ"מ סבר ר"מ דכיון שהפתח היה שם לאו אורח ארעא למיעיל להדיא, ולא היה הולך בין מנורה לכותל דמשחרי מאניה.

נ"ב. עד שמגיע לבין ב' הפרוכות המבדילות בין הקודש ובין קדשי הקדשים וביניהם אמה, והטעם שעשו ב' פרוכות מפני שנסתפקו אם קדושת "אמה טרסקין כותל מוחיצה שהפסיק במקדש ראשון בין הקודש לקודש הקדשים היא כלחוץ או כלפנים, דכתיב "ודביר בתוך הבית מפנימה הכין ליתן שם את ארון ברית ד', והספק הוא אם המילה מפנימה היא סוף המשפט שלפניו או תחילת המשפט שאחריו, ואמנם אמה זו לא היתה מכלל האמות שמנו בגודל הקודש וקודש הקדשים, מפני שאותם אמות אינם כוללים את עובי הכתלים, לרבי יוסי לא היתה אלא פרוכת אחת, שנא' והבדילה הפרוכת לכם וכו'.

הנחת הקטורת - י"א שצובר כדי שיהא עשנה שוהה לבוא, וי"א מפזרה כדי שיהא עשנה ממהרת לבוא.

שחט את הפר ומת י"א שיכול כהן אחר לזרוק את דמו, וי"א שאינו יכול, ונחלקו בפירוש הפסוק "בזאת יבוא אהרן אל הקודש בפר" אי בפר ולא בדמו של פר, או שגם דמו של פר חשיב בפר.

מקומות דבעינן דווקא חי- במינוי לקרבן פסח אין נמנים ומושכין ידיהם אלא עד שישחט, ואף למ"ד שגם דמו של פר חשיב פר, דדרשינן "משה" מחיותיה דשה, וכן בפדיון פטר חמור אין פודים בשחוטתה דיליף שהה מפסח, ומ"מ לפינן שא"צ תמים זכר וכן שנה.

נ. חטאת שמתו בעליה למיתה אזלא, ומ"מ פר של כה"ג שנשחט ומת הכה"ג אין בו דין חטאת שמתו בעליה, י"א דטעמא משום דחטאת ציבור היא, וחטאת ציבור שמתו בעליה לאו למיתה אזלא, וי"א שלא נקראת חטאת ציבור אלא חטאת השותפין והיינו הכהנים, ונ"מ שאין הכהנים נקראים ציבור שאם טעה בי"ד של כהנים בהוראה אינם מביאים פר העלם דבר של ציבור.

דחית שבת וטומאה בקרבנות - לר"מ אף קרבן יחיד דוחה שבת וטומאה כגון פר יוה"כ וחביתיה כה"ג ופסח, לרבי יעקב אף של ציבור פעמים אינם דוחים שבת וטומאה, כגון פר העלם דבר של ציבור ושעירי עבודת כוכבים וחגיגה, אלא כל שזמנו קבוע דוחה ושאינו זמנו קבוע אינו דוחה.

פר ושעיר של יוה"כ שאבדו ושעירי עבודת כוכבים שאבדו, והפריש אחרים תחתיהם, לר"י כולם ימותו, לר"א ור"ש ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהם לנדבה, שאין חטאת ציבור מותר, לרבא שפר יוה"כ אינו של ציבור, אימא שאין חטאת השותפין מתה.

נ. תמורה בפר יוה"כ - רבי אלעזר מסתפק בזה, וספיקו הוא דאף דלא אזלינן בתר מקדיש הכה"ג אלא בתר מתכפר הכהנים, אי בקביעותא מתכפרי, או שמתכפרים אגב הכה"ג.

נ"ב: חמש מקראות בתורה אין להם הכרע.

הפרוכת החיצונה היתה פרופה מן הדרום והפנימית מן הצפון, מהלך ביניהם עד שמגיע לצפון, הגיע לצפון הופך פניו לדרום, מהלך לשמאלו עם הפרוכת עד שהגיע למקום הארון (דאיירי בבית שני שלא היה הארון שהרי גנזו יאשיהו יחד עם צנצנת המן וצלוחית שמן המשחה ומקלו של אהרן ושקדיה ופרחיה וארגז ששיגרו פלישתים דורון לאלוקי ישראל) ונתן את המחטה במקום שהיה אמור להיות בין שני הבדים.

צבר את הקטורת על גבי גחלים (וי"א שמפזרה), ונתמלא כל הבית כולו עשן, י"א שצוברה מכוון פנים קודש הקדשים לכוון גופו וי"א איפכא.

נ"ג: לא היה מתקן מבחוץ ומכניס לבפנים דדריש קרא שמתקן בפנים, להוציא מליבם של צדוקים.

היה נותן בה מעלה עשן, ואם לא נתן בה מעלה עשן או שחיסר אחת מכל סמניה חייב מיתה, אף היכא שאינו מתחייב על ביאה ריקנית כגון ששגג בביאה והזיד בהקטרה, או שהכניס ב' הקטרות וחיסר באחת מהם.

יכול לתת בה בין עלה מעלה עשן ובין עיקר מעלה עשן, באהל מועד שבמדבר במשכן שילה ובבית המקדש, ביום הכיפורים ובשאר ימות השנה, לרבא צריך פסוק נוסף לעכב, ולרבא לעונש, ותניא כוותיה דרבא.

יצא ובא לו דרך בית כניסתו לאחוריו, וכן עשה שלמה כשחזר מהבמה בגבעון לירושלים הלך לאחוריו, וכן כהנים בעבודתם ולווים בדוכנם וישראל במעמדם מצדדים פניהם והולכים, וכן תלמיד הנפטר מרבו, והגמ' מביאה בזה את הנהגת רבי אלעזר ורבא.

נ"ג: המתפלל צריך שיפסיע ג' פסיעות לאחוריו ואח"כ יתן שלום, ויעמוד שם דאם חוזר לאלתר דומה לכלב ששב אל קיאו, ונותן שלום לימין ואח"כ לשמאל, וימין היינו של הקב"ה שהיא שמאל שלו, ויפסע ג' הפסיעות בכריעה אחת.

ומתפלל תפילה קצרה בבית החיצון - יהי רצון מלפניך ד' אלוקינו שתהא שנה זו אם שחונה תהא גשומה, ולא תפסק המלכות מיהודה, ולא יהיו עמך ישראל צריכים ליפרנס זה מזה, ולא תכנס לפניך תפילת עוברי דרכים, ומעשה בכה"ג שהאריך בתפילתו והבעית את אחיו הכהנים שחשבו שמת.

משניטל הארון - והיינו כמ"ד שהארון גלה לבבל, וי"א שבמקומו נגנז, וי"א בלשכת דיר העצים היה גנזו.

נ"ד: עד היום הזה - אין הכונה לעולם.

בדי הארון היו בולטים בפרוכת כלפי חוץ ונראים כשני דדי אשה.

ראית הכרובים בבית המקדש - בשעה שהיו ישראל עולים לרגל מגללים להם את הפרוכת ומראים להם את הכרובים שהיו מעורים זה בזה ואומרים להם ראו חיבתכם לפני המקום כחיבת זכר ונקיבה, והאיסור ולא יבואו לראות כבלע את הקודש היה רק במשכן שהיו שם ככלה בבית אביה אבל במקדש היו ככלה בבית חמיה שאינה צנועה מבעלה, ובבית המקדש השני כנתגרשה וחזרה שחזרה לחיבתה הראשונה ככלה בבית אביה, ואיירי במקדש ראשון ולא היתה שם פרוכת אלא איירי בפרוכת שכנגד הפתחים, וי"א במקדש שני ואף שלא הו כרובים היה שם צורת כרובים, בשעה שנכנסו נכרים להיכל ראו כרובים מעורים זה בזה והוציאו לשוק.

נ"ד: אבן היתה שם מימות נביאים ראשונים, גבוהה מן הארץ ג' אצבעות, ועליה היה נותן את הקטורת.

אבן השתיה - שממנה הושתת העולם וכחכמים שמציון נברא העולם, ור"א אומר מאמצעיתו נברא, ורבי יהושע אומר מן הצדדים נברא, ורבי יצחק אומר אבן ירה הקב"ה בים וממנו נשתת העולם, לחכמים אף תולדות השמים מציון נבראו, ולר"א הגדול משמים נבראו.

נטל את הדם ממי שהיה ממרס בו נכנס למקום שנכנס ועמד במקום שעמד בין הבדים.

נ"ו ואין לומר שאם מת נברור ד' זוזי ונשדי במיא דר"י לית ליה ברירה, דמהאי טעמא אמר ר"י (כדתני איו) שיכול אדם להתנות על העירוב ולומר אם בא חכם למזרח עירובי למזרח ואם בא למערב עירובי למערב, ואין בזה משום ברירה דאמר ריו"ח דאיירי כשכבר בא החכם, אבל אינו יכול להתנות אם בא לכאן ולכאן למקום שארצה אלך דאין ברירה.

והא שאמר ר"י שאין לומר בערב שבת עם חשיכה שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הם תרומה (ור"מ מתיר) אין ראייה מזה שסובר ר"י שאין ברירה, ד"ל שטעמו משום שמא יבקע הנוד ונמצא שוה טבליים למפרע, (ור"מ לא חושש לזה).

נטל דם הפר והניח דם השעיר כר"י שהיה שם כן אחד, אבל לחכמים הניח דם השעיר ונטל דם הפר.

הזאה כנגד ארון מבחוץ - "וכן יעשה לאוהל מועד" שיזה על הפרוכת כמו שהזה בפנים, "השוכן איתם בתוך טומאתם" אפי' בשעה שהם טמאים שכינה עמהם.

נ"ז. אין למדים בקדשים היקש מן ההיקש ומ"מ הכא ילפינן, הגמ' מביאה ג' טעמים לזה.

הזאה על הפרוכת ביוה"כ ובפר העלם דבר של ציבור, אינו מזה על הפרוכת אלא כנגד הפרוכת, ור"א ברבי יוסי אומר אני ראיתיה והיו עליה כמה טיפי דמים, ומפרש בגמ' שראה כמה טיפי דמים כסדרם שהם של יוה"כ, וכמה שלא כסדרם שהם של פר העלם דבר של ציבור.

נתערבו הדמים של פר ושעיר

אם נתערב לפני ההזאות - אינו יכול להזות פעם אחת שיעלה לשתיים דבעינן שיכלה דם הפר ואח"כ יזה דם השעיר, ועל כן יזה פעמיים אחת למעלה ושבע למטה.

אם נתערב אחר הזאת דם הפר למעלה - אינו יכול לתת שבע למטה לשם שניהם דבעינן שנתניה למעלה של השעיר תהיה לפני הנתניה

נ"ה. והזה ממנו אחת למעלה ושבע למטה, ולא היה מתכוון להזות לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף, והיינו כמגנדרא כמכה ברצועה שמתחיל בכתפי ויורד למטה, והיה מזה כנגד עוביה של הכפורת, כשהיה מזה למעלה מצדד ידו למטה וכשהוא מזה למטה מצדד ידו למעלה וכולם נופלות בארץ.

הגמ' מבארת מה הדרשות להזאת דם הפר ודם השעיר אחת למעלה ושבע למטה.

וכך היה מונה - אחת, אחת ואחת, אחת ושתיים וכו' דברי ר"מ, ר"י אומר אחת, אחת ואחת, שתיים ואחת וכו', והטעם שמונה הזאה ראשונה עם כל הזאה, ר"א אמר שלא יטעה בהזאות, וריו"ח דרש כך מקרא, ונ"מ כשלא מנה ולא טעה.

יצא והניחו על כן הזהב שבהיכל, ר"י אומר לא היה שם אלא כן אחד בלבד, הביאו לו את השעיר שחטו וקיבל במזרק את דמו, נכנס למקום שנכנס ועמד במקום שעמד, והזה ממנו ומנה כמו שעשה בדם הפר, יצא והניחו על כן הזהב השני שבהיכל, ר"י אומר לא היה שם אלא כן אחד בלבד.

טעמא דר"י שלא היה שם אלא כן אחד בלבד אף דבעלמא סמכינן אכתובה כדאשכחן שאף לר"י היו י"ג שופרות במקדש והיו כותבין עליהם, הכא ביום הכיפורים משום חולשא דכה"ג לא סמכינן אכתובה ושמא יתחלף דם הפר בדם השעיר, ומהאי טעמא לא סמכינן על הסימן שדם השעיר חיוור ושל פר סומק, אבל על הסימן של כמות הדם שמרובה של פר משל שעיר וצריך לקבלו כולו לא סמכינן, שמא ישפך ממנו ויהיו שווים בכמות.

נ"ה: י"ג שופרות היו במקדש והיה כתוב עליהם תקלין חדתין וכו', אבל לקיני חובה לא היה שופר אלא היו נותנים המעות ליד כהן, גזירה משום חטאת שנדע שמתו בעליה, אבל בלא שנדע שמת לא חיישינן לומר כן, שהרי השולח חטאתו ממדה"י מקריבים אותה בחזקת שהוא קיים.

אלא כיון דילפינן שיצא מחוץ למזבח יתחיל שם ויחזור לקרן שדילג עליה, ביאור נוסף- לר"ע מקיף בידו ובוזה אין דין פניה לימין ולריה"ג מקיף ברגלו, ביאור נוסף- נחלקו אם לומדים מזבח הפנימי ממזבח החיצון.

נ"ט. לת"ק היה מקיף את המזבח בהליכתו ועומד ליד כל קרן שנותן בה ונותן מלמעלה למטה, לר"א במקומו היה עומד ומחטא, ונחלקו ר"י ור"מ בדעתו, לר"מ על כולם היה נותן מלמעלה למטה חוץ מאותה שבאלכסון, ומתני' כר"י הסובר שעל כולם היה נותן מלמעלה למעלה חוץ מאותה שלפניו.

הזה ממנו על טהרו של מזבח ז' פעמים, וטהרו היינו מקום גלוי בגג המזבח, שהיה חוטה גחלים אילך ואילך ומזה ביניהם.

לחנניה היה מזה בצד צפוני לרבי יוסי בצד דרומי, דלכו"ע במקום שסיים מתנות הקרנות שם מזה על הגג, ונחלקו בסדר ההזאות וזה תלוי אם פתח הפרוכת היה בדרום או בצפון.

שיירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון, ששם היה פוגע כשיוצא, ושיירי הדם שהזה על מזבח החיצון היה שופך על יסוד דרומי ששם היה יורד מן הכבש, ולרבי ישמעאל שניהן ליסוד מערבי דילמוד סתום מן המפורש, ולרשב"י שניהם ליסוד דרומי דסבר דפתח ההיכל בדרום, ותלמידי רשב"י משכו את רבי ישמעאל לומר כדבריהם.

נ"ט: אלו ואלו מתערבים באמה ויוצאים לנחל קדרון ונמכרים לגננים לזבל ומועלין בהם, מדאורייתא לכ"ע אין בדם מעילה דילפינן הכי מקרא, לר"מ ור"ש יש בדם מעילה מדרבנן, ולחכמים אף מדרבנן אין בו מעילה.

ס. אין לך דבר שנעשית מצוותו ומועלין בו- אבל תרומת הדשן מועלין בה, וכן בגדי כהונה לרבנן טעונים גניזה ומועלים בהם, אבל לרבי דוסא ראויים הם לכהן הדיוט ואין בהם מעילה דלא ניתנה תורה למלאכי השרת, עגלה ערופה מועלין בה.

אין בדם משום מעילה ומשום נותר ומשום טומאה, אבל משום פיגול א"צ למעטו, דאין

למטה, אלא יתן שבע למטה לשם פר, ואחת למעלה ושבע למטה לשם שעיר.

נ"ז: נתערבו לו הכוסות- נותן ג' פעמים שאז ודאי הקדים של פר לשל שעיר.

נתערבו מקצת הדמים- נותן מהדם הודאי, ושאר הדם לרב פפא אינו שיריים כיון שאינו ראוי, ולרב הונא בריה דרבי יהושע הוי שירים ואינו דחוי שכיון שאינו ראוי לא נדחה.

דין שיירי הדם- קיבל דם החטאת בד' כוסות, כל כוס שזרק ממנה הדם הנשאר בה הוי שיריים לכו"ע ונשפך ליסוד, כוס שלא זרק ממנה לת"ק נדחתה ונשפך הדם לאמה, ולר"א בר"ש הוי שירים ונשפך ליסוד.

עירה דם הפר לתוך דם השעיר דבעינן לתת מתנה אחת על קרנות המזבח, ומתני' כרבי יאשיה, ורבי יונתן אומר מזה בפני עצמו ומזה בפני עצמו.

נ"ח. הניח מזרק בתוך מזרק וקיבל בו את הדם, הגמ' מסתפקת אי מין במינו חוצץ או לא ולא פשיט, וי"מ הספק אם דרך שירות בכך ופשיט דדרך שירות בכך.

הניח סיב בתוך המזרק וקיבל בו את הדם הגמ' מסתפקת אם חוצץ, או לא כיון דמחלחל, תנינא גבי מי פרה דבעינן בהו כלי זולף והולך עד שמגיע לספוג, ודחי שאין משם ראייה דשאני מיא דקלישי אבל דם עב הוא, וי"א שבדם כשר אבל בקומץ פסול.

נ"ח: ויצא אל המזבח אשר לפני ד' זה מזבח הזהב, והיה עומד חוץ למזבח, ולא בין המזבח לפרוכת שהיה עומד שם בשעת ההזאה על הפרוכת.

סדר המתנות על מזבח הפנימי- לתנא דמתני' סדר המתנות מזרחית צפונית, צפונית מערבית, מערבית דרומית, דרומית מזרחית, וזו שיטת ריה"ג, ור"ע אומר מזרחית דרומית, דרומית מערבית, מערבית צפונית, צפונית מזרחית, ביאור מחלוקתם- לכו"ע כל פניות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין, ריה"ג יליף פנים מחוץ, ור"ע סובר שמדינא אין מעבירין על המצוות,

כלל אלא מתחיל ממקום שפסק, שיריים לכו"ע לא מעכבי כלל.

וכן נחלקו בלוגין של מצורע שלר"מ מתנות שבפנים ומתנות שבהיכל ומתנות שבבהונות כולם כפרה בפני עצמם ואם נשפך השמן יתחיל מתחילת אותה נתינה, ולר"א ור"ש ממקום שפסק משם מתחיל, מתנות הראש לכו"ע אינם מעכבות.

ס"א: אשם מצורע ששחטו שלא לשמו לריו"ח תלוי במחלוקת הנ"ל, לר"מ יביא אחר ויתחיל מתחילה, ולר"א ור"ש אין לו תקנה, לרב חסדא הכא מודה ר"מ שאין לו תקנה דכתיב "אותו" שאינו יכול להביא אחר, ותניא כוותיה דריו"ח שאם שחטו שלא לשמו או שלא נתן מדמו לגבי בהונות טעון נסכים, וצריך אשם אחר להכשירו, ור"ח יפרש "צריך" ואין לו תקנה.

נזיר ממורט שאינו יכול לגלח לב"ה א"צ העברת תער, לב"ש צריך העברת תער, לרב חסדא צריך ואין לו תקנה, ולרב פדת ב"ש סוברים בזה כר"א שנזיר שאין לו בוהן יד ורגל נותן על מקומם וטהור, (לר"ש יכול לתת על של שמאל, ולת"ק אין לו טהרה עולמית).

קבלת דם אשם מצורע- ב' כהנים מקבלים דמו, אחד ביד לצורך נתינה על המצורע, ואחד בכלי לזריקה על המזבת.

שריפת פרי ושעירי יוה"כ- לר"א ור"ש כולם מטמאים בגדים ונשרפים בבית הדשן, ולחכמים רק האחרון שגמר בו הכפרה.

ס"ב. נשפך דם השעיר לאחר מתנות פנים חוזר ומגריל, ואם נשפך הדם שוב לאחר מתנות הפרוכת חוזר ומגריל, נמצאו ג' שעירים לעזאזל ואין משלח לעזאזל אלא שעיר אחד, י"א שמשלח את הראשון דמצוה בראשון (כרבי יוסי בהפריש פסחו ואבד והפריש אחר ונמצא שמצוה בראשון, ואם השני מובחר יביאנו), וי"א שמשלח את האחרון הואיל וגמר בו הכפרה.

פיגול אלא בדבר שיש לו מתיר, אבל דם הוא המתיר עצמו.

מה מעכב בסדר עבודת יוה"כ- כל מעשה יוה"כ אם הקדים מעשה לחבירו לא עשה כלום, לר"י דווקא דברים הנעשים בבגדי לבן בפנים, אבל דברים הנעשים בבגדי לבן בחוץ מה שעשה עשוי, ולרבי נחמיה אף דברים הנעשים בבגדי לבן בחוץ מעכבים, אבל דברים הנעשים בבגדי זהב אין מעכבים, הגמ' מבארת טעם מחלוקתם, שיריים לר"נ אינם מעכבים אף בדברים הנעשים בבגדי לבן, לר"י דין שיריים כדין העיקר שאם העיקר מעכב אף השיריים מעכבים.

ס: וכלה מכפר את הקודש- לר"ע אם כיפר כילה ואם לא כיפר לא כילה, לר"י אם כילה כיפר ואם לא כילה לא כיפר, י"מ משמעות דורשין איכא בינייהו, וי"מ שנחלקו אם שיריים מעכבי לר"ע אין מעכב ולר"י מעכב.

קטורת שחפנה קודם שחיטתו של פר לא עשה כלום, ואף לר"י שבדברים הנעשים בבגדי לבן בחוץ אין הסדר מעכב, הכא מעכב דצורך פנים כפנים דמי.

ס"א. שעיר ששחטו קודם מתן דמו של פר לא עשה כלום, ויחזור וישחוט את השעיר, ואם שחטו אחר מתנות שבפנים קודם מתנות שבהיכל א"צ לחזור ולשחוט, ואם הזה מדם השעיר קודם שגמר דם הפר, יזה מדם הפר ויחזור ויזה מדם השעיר לאחר דם הפר.

כפרת יוה"כ- דם הפר מכפר על הכהנים ודם שעיר מכפר על ישראל בטומאת מקדש וקדשיו, בין לפני ולפנים בין בהיכל בין במזבח ובין בעזרות, שאר עבירות לר"י כולם מתכפרים בוידוי שעיר המשתלח, ולר"ש הכהנים מתכפרים בוידוי הפר.

נשפך הדם באמצע ההזאות- לר"מ הזאה שבפנים ושעל הפרוכת ושעל המזבח כל אחד הוא כפרה בפני עצמו, ואם נשפך באמצע ההזאות יתחיל מתחילת אותו מקום שהוא מזה שם, ר"א ור"ש אומרים אינו חוזר על ההזאות

שני שעירי:

דעקירת חוץ שמה עקירה, לרב ירמיה מדיפתא פטור דעקירת חוץ לאו שמה עקירה.

ס"ג: שחט השעירים בחוץ לאחר הגרלה חייב על של שם ופטור על של עזאזל, דדרשינן "לד' " להוציא של עזאזל שאינו מיוחד לד'.

השוחט קדשי בדק הבית בחוץ פטור משום שחוטי חוץ דכתיב "ואל פתח אוהל מועד לא הביאו" וזה אינו ראוי לפתח אוהל מועד.

מחוסר זמן קרבן קודם יום השמיני אין נותנים ממנו על המזבח, ואף אין מקדישים אותו, ואינו ראוי לשעיר המשתלח, והכא דרשינן "לד' " לרבות דכל מקום דורשים לפי עניינא דקרא, ובאמת א"צ לזה דרשה שהרי אין הגורל קובע אלא בראוי לד', אבל לר"ש הסובר שאם מת אחד מביא חבירו שלא בהגרלה, ובאופן זה בעינן דרשה, או דאיירי בהומם וחיללו על שעיר אחר, הגמ' מביאה הילפותא שבעל מום פסול לשעיר המשתלח, לרבא הרבוי בשעיר המשתלח הוא לדין אותו ואת בנו לומר שאינו ראוי לשעיר המשתלח, וכגון ששחט אמו לחולה, דדחייתו לצוק זו היא שחיטתו.

ס"ד: מת אחד מן השעירים אם עד שלא הגריל מת יביא זוג לשני, ואם משהגריל מת יביא זוג אחר ויגריל עליהם בתחילה, אם של שם מת יאמר זה שעלה עליו הגורל לד' יתקיים תחתיו, וכן אם של עזאזל מת יאמר זה שעלה עליו הגורל לעזאזל יתקיים תחתיו.

והשני ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה שאין חטאת ציבור מתה- לרב של גורל ראשון קרב ושל שני ירעה, ולריו"ח של ראשון ירעה ושל שני קרב, ומחלוקתם היא שלריו"ח בעלי חיים נדחים, ולרב אין בעלי חיים נדחים דילף מבעל מום עובר, ובאמת יכול להקריב את השני, אלא דסבר רבוי יוסי דמצוה בראשון, דאמר רבי יוסי המפריש פסחו ואבד והפריש אחר תחתיו ואח"כ נמצא הראשון מצוה להקריב את הראשון, ולחכמים איזה שירצה יקריב, (ומקופות שאמר רבי יוסי שיכתוב א' ב' ג' לידע איזה תרומה ראשונה אין ראייה לכאן, דילמא

שני שעירי יוה"כ מצותם שיהיו שווים במראה בקומה בדמים ובלקחתם כאחד, ואם אינם שווים או לא נלקחו כאחד כשרים.

ס"ב: כבשי מצורע וציפורי מצורע ומוספים של שבת מצוותם שיהיו שווים, ואם אינם שווים כשרים, כבשי התמיד א"צ להיות שווים, והא דכתיב שניים ליום היינו שצריך לשוחטם כנגד היום, תמיד של שחר בקרן צפונית מערבית ושל בין הערבים בקרן מזרחית צפונית.

הגמ' מבארת את הילפותות לכל הדינים הנ"ל.

דין "ראוי לפתח אוהל מועד" בשוחט בחוץ-

שני שעירי יוה"כ ששחטם בחוץ קודם הגרלה חייב על שניהם משום שחוטי חוץ, רב חסדא (וי"א רבה) מבאר הטעם משום שראוים הם לשעיר הנעשה בחוץ, ואע"פ שמחסרי עבודת היום קסבר אין מחוסר זמן לבו ביום, אבל אין חשובים ראויים לשעיר הנעשה בפנים הואיל ומחוסר הגרלה, ומחוסר הגרלה כמחוסר מעשה.

שלמים ששחטם קודם שנפתחו דלתות היכל פסולים, לרב חסדא אם שחטם בחוץ פטור דמחוסר פתיחה כמחוסר מעשה.

ס"ג: פסח ששחטו בחוץ בשאר ימות השנה-

לרב חסדא- לשמו פטור דאינו ראוי לשמו בפנים, ושלא לשמו חייב, וסתמא לשמו, ולא חשיב ראוי לשלא לשמו בפנים דבעי עקירה.

לריו"ח- י"א בין לשמו בין שלא לשמו פטור, דעקירת חוץ לאו שמה עקירה, וי"א בין לשמו בין שלא לשמו חייב, דפסח בשאר ימות השנה שלמים הוא.

מחוסר זמן בין בגופו בין בבעלים השוחטו בחוץ פטור, ואיזה מחוסר זמן בבעלים כגון זב וזבה יולדת ומצורע שהקריבו חטאת או אשם בחוץ פטורים (אבל עולה ושלמים חייבים), לרב חלקיה בר טובי אם שחטם שלא לשמו חייבים,

אינו קרבן ציבור, ועוד וכי משום גזירה ימותו, ועוד שדין תרומה חדשה אינו אלא לכתחילה.

הגמ' מנסה לבאר שאין הגורל קובע משנה לחברתה, ולא יחזור ויגריל שלא יאמרו גורל קובע משנה לחברתה, או גזירה אטו חטאת שמתו בעליה, או גזירה משום חטאת שעברה שנתה (וגזרו אף באופן שלא עברו שס"ה יום כמנין ימות החמה וכרבי אבל לרבנן לעולם י"ב חודש וא"כ תמיד עברה שנתה), ובכל ג' אלו פר גזרו אטו שעיר, הגמ' דוחה אפשרויות אלו "וכי משום גזירה ימותו".

ס"ו. למסקנה טעמא דר"י משום תקלה, ולא תקלה דגיזה ועבודה דא"כ כל הבהמות שרועות נחשוש בהם לתקלה, אלא תקלה דהקרבה, ובזה חוששים יותר שכיון שבת הקרבה היא ביו"כ הבא טריד בה.

תניא פסח שלא קרב בפסח ראשון יקרב בשני או לשנה הבאה, ותניא אידך לא יקרב לשנה הבאה, הגמ' מבארת שנחלקו אם חוששים לתקלה.

חשש תקלה- אין מקדישים ואין מעריכים ואין מחרימים בזמן הזה, ואם עשה כך בהמה תיעקר והיינו שנועל הדלת בפניה עד שתמות, פירות כסות וכלים ירקבו, מעות וכלי מתכות יוליך הנאה לים המלח.

חטאת שעברה שנתה תרעה עד שתסתאב וכו'.

וידוי שעיר- בא לו אצל שעיר המשתלח, וסומך ב' ידיו עליו ומתוודה, וכך היה אומר אנא ד' חטאו עוו פשעו לפניך עמך בית ישראל, (ולר"י גם הכהנים בכלל עם קדושיך), אנא ד' כפר נא וכו' והכהנים והעם וכו'.

שליחת השעיר לעזאזל

הכל כשרים להוליכו אלא שעשו הכהנים גדולים קבע ולא היו מניחים את ישראל להוליכו.

סז: צריך לזמן את משלח השעיר מאתמול.

שאני התם דשם הראשון היה ראוי לפני השני וכאן אין ראויים אלא אחרי מתן דם הפר), בא מד"ק ממתני' קרב ומברייטא כריו"ח.

אברים תמימים שנתערבו באברים של בעלת מום לר"א כל אבר שקרב אחד ממנו יכול להקריב כולם ותולים האיסור באותו שקרב, ולחכמים אפי' קרבו כולם חוץ מאחד יצא לבית השריפה.

ס"ד: ... שאין חטאת ציבור מתה ר"י אומר תמות, ועוד אמר ר"י נשפך הדם ימות המשתלח, מת המשתלח ישפך הדם- לרב סובר ר"י שבעלי חיים נדחים ולכן תמות, ובזה נחלקו, ולריו"ח צ"ב במה נחלקו ומתני' דייקא כרב, והא דתלי טעמא שאין חטאת ציבור מתה, לריו"ח ביחיד מודים חכמים שתמות, ולרב ביחיד כיון שאמר רבי יוסי מצוה בראשון מעיקרא כמפריש לאיבוד דמי.

ס"ה. לריו"ח ולרב הא דאמר ר"י תמות איירי בשני שבזוג ראשון ומשום שנדחה, ומתכפר בשני שבזוג שני.

ועוד אמר ר"י נשפך הדם ימות המשתלח כיון שעדיין לא הזה דמו ונדחה, ואם מת המשתלח ישפך הדם אע"פ שקיים מצות הגרלה ורק הגרלה מעכבת בו מ"מ בעינן שיהיה חי עד שעת מתן דמים של חברו.

בני העיר ששלחו שקליהם ונאבדו והפרישו אחרים ונמצאו נחלקו ר"י וחכמים אם עולים להם לשנה הבאה, לרבא שיטת ר"י שחובות של שנה זו קרבות לשנה הבאה, ולחכמים אינם עולים.

ס"ה: והא דאמר ר"י שפר ושעיר של יוה"כ שאבדו והפריש אחרים תחתייהם הראשונים ימותו, וכן בשעירי ע"ז, (ולר"א ור"ש ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהם לנדבה שאין חטאת ציבור מתה), ואמאי לא ישמרם לשנה הבאה.

הגמ' מנסה לבאר הטעם משום שקרבנות ציבור צריך להביאם מתרומה חדשה, והגמ' דוחה דפר

היה חולק לשון של זהורית ולא היה קושר כולו בסלע שמא ילבין קודם שישלחנו ולא ידחוף את השעיר, ולא היה קושרו כולו על ראשו כדי שיוכל לראות אם הוא מלבין.

בראשונה היו קושרים הלשון על פתח האולם מבחוץ, הלבין היו שמחים לא הלבין היו עצבים ומתביישים, התקינו לקשור על פתח האולם מבחוץ ועדיין היו מציצים ורואים וכו', התקינו לקשור בסלע ובין קרניו.

ודחפו לאחוריו והוא מתגלגל ויורד, ולא היה מגיע לחצי ההר עד שנעשה אברים אברים, ונחלקו רב ושמואל אם האברים מותרים בהנאה, ואמר רבא מסתברא כמ"ד מותרים דלא אמרה תורה שלח לתקלה.

ס"ז: אף בנוב וגבעון ושילה היה דין שעיר לעזאזל.

אל ארץ "גזירה" - חתוכה, דבר אחר דבר המתגזר ויורד, ד"א גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר.

עזאזל - עז וקשה, וי"א שמכפר על מעשה עוזא ועזאל על העריות, במדבר - ולא בישוב, גזירה - בצוק.

בא וישב לו תת סוכה אחרונה עד שתחשך.

מאימתי מטמא בגדים משיצא חוץ לחומת ירושלים, ר"ש אומר משעת דחיתו לצוק, ורבי יוסי אומר משהגיע לצוק.

המשלח מטמא ומשלחו לא מטמא.

בא לו אצל פר ושעיר הנשרפים קרען והוציא את אימוריהם, ונתנם במגיס כדי להקטירם אח"כ על גבי המזבח, קלען במקלעות הפר והשעיר מורכבים זה על כמין קליעה, ולא היה מנתח כעולה אלא היה משאיר את העור ע"ג הבשר כמו בפר כהן משיח, ופרשו בקרבן.

ס"ח. אימתי מטמאים בגדים משיצאו מחוץ לחומת העזרה, ושורפן מחוץ לג' מחנות, ר"ש אומר משיצת האור ברובן, לר"ש שורפו במזרח ירושלים, ולרבי יוסי בצפונה של ירושלים, ולרבי

אם היה השעיר חולה יכול להרכיבו על כתפיו אפי' בשבת, וזה נחשב הוצאה אף לרבי נתן דאמר חי נושא את עצמו, דבחולה לא אמר הכי.

רפרם הוכיח שאין עירוב והוצאה ביוה"כ, (כתבו תוס' שבגמ' כריתות דחו ראייה זו).

נטמא המשלח יכול להכנס לעזרה ולקחת את השעיר.

חלה המשלח ישלחנו ביד אחר.

דחפו ולא מת ירד אחריו וימיתנו.

הגמ' מביאה כמה שאלות ששאלו את ר"א, ולא ענה להם מפני שלא אמר דבר שלא שמע מפיו רבו לעולם.

חילוק בעונש עובדי העגל - י"א שמי שזיבח וקיטר בסיף, גיפף ונישק במיתה, שמח בלבבו בהדרוקן, וי"א בעדים והתראה בסיף, עדים בלא התראה במיתה, בלא עדים והתראה בהדרוקן.

שבט לוי לא עבד עבודת כוכבים, והא דכתיב האומר לאביו ולאמו לא ראיתו היינו אבי אמו מישראל, ואת אחיו לא הכיר היינו אחיו מאמו מישראל, ואת בניו לא ידע בן בתו מישראל.

וכבש עשו לו מפני האלכסנדרים שהיו מתלשים בשערו ואומרים לו טול וצא טול וצא, שזרזו אותו לכפר העונות המרובים.

מיקירי ירושלים היו **מלוזים אותו** עד סוכה ראשונה.

ס"ז. הסוכות והמרחק מירושלים ועד צוק - לר"מ י' סוכות וי"ב מילין, לר"י ט' סוכות וי' מיל, לרבי יוסי ה' סוכות וי' מיל, והמלוזים היו **מלוזים מסוכה לסוכה** ע"י עירוב, ר"א בנו טען שאם ע"י עירוב מספיק ב' סוכות וי' מיל.

באחרונה לא היה מגיע לצוק אלא עומד מרחוק ורואה את מעשיו, כר"מ.

על כל סוכה וסוכה **אומרים לו הרי מזון והרי מים** ומעולם לא הוצרך לכך, אלא כדי שיהיה פת בסלו.

זו על גב זו אסור, אבל לרב אשי מניחם תחת ראשו דבגדי כהונה קשים הם ואינם מחממים לפיכך אין בהם משום כלאים.

הגמ' מביאה את המעשה שהיה בכ"ה טבת שרצו הכותים להחריב את בית המקדש, ולבסוף החריבו ישראל את הר גריזים, ועשאוהו יו"ט.

חזן הכנסת נוטל ס"ת ונותנו לראש הכנסת, וראש הכנסת נותנו לסגן, והסגן נותנו לכה"ג, ואף אם אין חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב, הכא הכל הוא כבודו של כה"ג.

ס"ט: אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד.

מקום קריאת התורה ביוה"כ ובהקהל היה בעזרת נשים.

"ויברך עזרא את ד' האלוקים הגדול" - לרב גדלו בשם המפורש, ואע"פ שאין אומרים שם המפורש בגבולין הוראת שעה היתה, ולרב גידל אמר ברוך ד' אלוקי ישראל מן העולם ועד העולם, ולרב מתנא שהחזירו אנשי כנסת הגדולה אמירת הקל הגדול הגבור והנורא שתיקן משה, וביטלו ירמיה משום שאינו אמת שאין רואים את גבורותיו, ואמרו אנשי כנה"ג היא גבורתו שכובש את יצרו וכו'.

הגמ' מביאה את מה שעשו אנשי כנסת הגדולה עם יצרא דע"ז, ורצו לבטל יצר הרע דעריות ולא מצאו ביצה בת יומה בכל ארץ ישראל, וביטלו כוחו של יצר הרע לקרובים.

וקורא אחרי מות ואך בעשור ואע"פ שאין מדלגים בתורה אף בכדי שלא יפסוק המתורגמן, ובנביא מדלגים בכדי שלא יפסוק המתורגמן, בענין אחד מדלגים אף בתורה ובנביא אף בשני עניינים, ואין מדלגים מנביא לנביא ובנביא של תרי עשר מדלגים מנביא לנביא, ובלבד שלא ידלג מסוף הספר לתחילתו.

ע. וגולל ס"ת ומניחו בחיקו ואומר יותר ממה שקראתי לפניכם כתוב כאן, כדי שלא הוציא לעז על ספר תורה.

יוסי בבית הדשן, לראב"י צריך שיהא מקום השריפה משופך מדרון.

ס"ח: השורף מטמא בגדים והיינו המסייע בשעת שריפה, אבל המצית את האור והמסדר את המערכה אינו מטמא בגדים, המסייע בשעה שנעשו אפר אינו מטמא בגדים, לראב"ש המסייע אחר שנחרך הבשר אע"פ שעדיין לא נעשה אפר אינו מטמא בגדים.

אמרו לו לכה"ג הגיע שעיר למדבר לת"ק היו יודעים ע"י סודרים ומדבר היינו לצוק, לר"י היו משערים זמן ג' מילים והיינו בית חדודו ולא הצוק, לרבי ישמעאל היו רואים שהלבין הלשון של זהורית.

בא לו כהן גדול:

קריאת התורה - בא לו כה"ג לקרות, אם רצה לקרות בבגדי בוץ שעבד בהם קורא, ואף אי נימא דבגדי כהונה לא ניתנו ליהנות בהם, וקריאה הא לאו עבודה היא שהרי יכול לקרותה באיצטלית משלו, מ"מ כיון שצורך עבודה היא מותר לקרותה בבגדי כהונה.

ס"ט. הנאה מנגדי כהונה - הגמ' מסתפקת אם מותר ליהנות מבגד כהונה, ולמסקנה מותר ליהנות מהם, ומותר לאכול כשהוא לבוש בהם, אבל לישון אסור שמא יפיה, ופושטים ומקפלים ומניחים אותם תחת ראשיהם, ומותר ללכת עמהם במקדש שלא בשעת עבודה, אבל אסור לצאת עמהם מחוץ למקדש, ומה שמצינו ששמעון הצדיק יצא עמהם מחוץ לבית המקדש, לא היו בגדי כהונה אלא היו ראויים להיות בגדי כהונה, ואב"א עת לעשות לד' הפרו תורתך.

מצעות כלאים ובבגדי כהונה - ופושטים (בגדי כהונה) ומניחים אותם תחת ראשיהם" - לרב פפא היינו כנגד ראשיהם ולא תחת הראש ממש, ואע"פ שמותר ליהנות מבגדי כהונה, מ"מ אסור משום כלאים, שהרי אסור להציע תחתיו כלאים שמא תיכרך נימא על בשרו, ואפי' עשר מצעות

ע"א. טבילה רביעית - קידש ידיו ורגליו ופשט ירד וטבל עלה ונסתפג, הביאו לו בגדי לבן ולבש וקידש ידיו ורגליו, נכנס להוציא את הכף ואת המחטה.

סדר המקרא - הגמ' מבארת שמהפסוק של הוצאת הכף והמחטה לא נאמר בתורה על הסדר, דאי על הסדר ליכא אלא ג' טבילות וו' קידושים, אלא היה מוציא את הכף והמחטה אחר עבודת טבילה שלישית, וכן שריפת פר ושעיר היתה לפני הקטרת אימורי חטאת אע"פ שבתורה הם כתובים קודם.

טבילה חמישית - קידש ידיו ורגליו ופשט וירד וטבל עלה ונסתפג, הביאו לו בגדי זהב ולבש וקידש ידיו ורגליו.

נכנס להקטיר קטורת של בין הערבים, ולהיטיב את הנרות.

קידש ידיו ורגליו ופשט, הביאו לו בגדי עצמו ולבש, ומלווים אותו עד ביתו, ויו"ט היה עושה לאוהביו בשעה שיצא בשלום בלי פגע.

אם משלח השעיר היה פוגש את הכה"ג בשוק היה אומר לו אישי כהג עשינו שליחותך כדי לכבדו, ואם בביתו היה אומר מחיה מתים עשינו שליחותו.

הרוצה לנסך יין ע"ג המזבח, ימלא גרוגס של ת"ח יין.

אם רואה אדם שתורה פוסקת מזרעו ישא בת"ח.

ע"א: הגמ' מביאה מעשה בכה"ג ושמעיה ואבטליון.

בגדי כהן הדיוט כתונת מכנסים מצנפת ואבנט **מוסיף עליו כה"ג** חושן אפוד מעיל וציץ.

מספר החוטים בבגדי כהונה ובפרוכת

דברים שנאמר בהם שש חוטים כפול שש, ושש היינו כיתנא, והחוטים שזורים יחד, וזה לעיכובא. משזר חוטים כפול שמונה.

ובעשור שבחומש הפקודים קורא בעל פה - ואין גוללים מפני כבוד הציבור, ואין מביאים ס"ת אחר מפני פגמו של ראשון, וי"א משום ברכה שאינה צריכה, ודווקא כאן שאדם אחד קורא חוששים לזה, אבל כשכמה קוראים יכולים להוציא אף ג' ס"ת כמו בר"ח טבת שחל להיות בשבת.

ומברך עליה ח' ברכות, תורה, עבודה, הודאה, מחילת העוון, מקדש, כהנים, ישראל, שאר התפילה.

ואח"כ כל אחד מביא ס"ת מביתו וקורא בו כדי להראות חזותו לרבים.

הרואה כה"ג כשהוא קורא אינו רואה פר ושעיר הנשרפים וכן להיפך, ולא מפני שאינו רשאי דאין בזה אין מעבירים על מצות רב עם הדרת מלך, אלא מפני שהיתה דרך רחוקה ביניהם, ומלאכת שניהם שווה כאחת.

אם בבגדי בוץ קורא קידש ידיו ורגליו ופשט.

טבילה שלישית - ירד וטבל עלה ונסתפג, הביאו לו בגד זהב ולבש וקידש ידיו ורגליו.

זמן הקרבת אילו ואיל העם וז' כבשים ואימורי חטאת -

לר"א דמתני' היה מקריב כולם אחר טבילה שלישית, ובתנא דבי שמואל תנא שאילו ואיל העם ואימורי חטאת היו קרבים בטבילה שלישית, ופר העולה וז' כבשים ושעיר הנעשה בחוץ בטבילה חמישית.

לר"ע ז' כבשים היו קרבים עם תמיד של שחר וכן פר העולה, ובטבילה שלישית שעיר הנעשה בחוץ ואילו ואיל העם ואימורי חטאת, ר"י אומר משמו כבש אחד היה קרב עם תמיד של שחר, וז' כבשים אח"כ, וראבר"ש אומר משמו ו' עם תמיד של שחר וא' אח"כ.

ע: מתני' כרבי הסובר שהיו מקריבים ביוה"כ איל אחד, אבל לראב"ש היו מקריבים איל נוסף למוספים, (ונחלקו אם צריך פסוק מיוחד להביא ממויחד שבעדרו אף בקרבן חובה).

ע"ג. נשאלים באורים ותומים כשהכ"ג לבוש בשמונה בגדים.

משוח מלחמה - אין בנו משמש תחתיו, ואינו משמש לא בח' בגדים משום איבה דכה"ג, ולא בד' בגדים דמעלין בקודש, וי"א שמשמש בח' בגדים.

דברים שבין כה"ג לכהן הדייט - כה"ג מביא פר כהן משיח ופר הבא על כל המצוות ופר יוה"כ ועשירית האיפה, לא פורע, ולא פורם אלא מלמטה, ואינו מטמא לקרוביו, ומוזהר על האלמנה, ומחזיר את הרוצח במיתתו, ומקריב אונן ומ"מ אינו אוכל וחולק כשהוא אונן, נוטל חלק' בראש ומקריב חלק בראש, ומשמש בח' בגדים, ופטור על טומאת מקדש וקדשיו, וכל עבודות יוה"כ אינם כשרות אלא בו, כל דינים אלו נוהגים אף במרוכה בגדים שלא נמשה, חוץ מפר הבא על כל המצוות, וכולם נוהגים במשוח שהעבירוהו חוץ מפר יוה"כ ועשירית האיפה, וכולם אין נוהגות במשוח מלחמה אלא שלא פורע ולא פורם ואינו מיטמא לקרוביו ומצווה על הבתולה ומוזהר על האלמנה, ומחלוקת אם מחזיר את הרוצח.

הגמ' מבארת כיצד שואלים באורים ותומים, וכמה כללים בתשובת האורים ותומים, וכיצד היו רואים את התשובה.

ע"ג: אין שואלים באו"ת אלא לכהן המדבר ברוח הקודש ושכינה שורה עליו.

אין שואלים אלא למלך ולאב"ד ולמי שהציבור צריך בו.

ע"ב. המעיל היה מו"ב חוטים, מפני שהיה כליל תכלת כליל היינו גדיל ואין גדיל פחות משניים וכל אחד מהם היה כפול שש הרי כאן י"ב.

הפרוכת היתה מכ"ד חוטים, מפני שהיתה מד' חוטים תכלת ארגמן ותולעת שני ושש, וכל אחד היה כפול שש, הרי כאו כ"ד.

חושן ואפוד מכ"ח חוטים כ"ד חוטים כנ"ל, ובכל אחד נוסף עוד חוט של זהב הרי כאן כ"ח.

הגמ' מבארת מהיכן הילפותא לכל הדינים הנ"ל.

המקרע בגדי כהונה, והמזיח חושן מעל האפוד, והמסיר בדי ארון חייבים מלקות, (טבעות הארון היו מתפרקים זים לכאן ולכאן ואין נשמטים לצאת חוץ למקומם שהיו עבים בצדדים).

עצי שיטים עומדים - דרך גדילתם, וי"א שמעמידים את ציפויים ע"י מסמרות, וי"א שיעמדו לעד ולעולמי עולמים.

ע"ב: לשרת בקודש - שאלמלא בגדי כהונה לא נשאר משונאיהם של ישראל שריד ופליט.

שרד - שגורדים אותם כברייתם מכליהם ומשרדים מהם מעשה מחט, והיינו שבית יד שלהם נארגת בפני עצמה ונדבקת עם הבגד ומגעת עד פיסת היד.

בגדי כהונה אין עושים אותם מעשה מחט אלא מעשה אורג.

הארון - ג' ארונות היו אמצעי של עץ שגובהו ט' טפחים, פנימי של זהב גובהו ח', וחיצוני של זהב גובהו י' ומשהו, ולמ"ד שעביו טפח היה גובהו י"א ומשהו, המשהו היה בשביל הזר.

ג' זרים הן של מזבח של ארון ושל שלחן, וכו'.

הגמ' מביאה כמה מימרות בפגם תורה שאינה כראוי.

ת"ח בני עירו מצווים לעשות לו מלאכתו.

מעשה רוקם מעשה חושב - שרוקמים במקום שחושבים שצובע הצורה ואח"כ רוקם, וי"א רוקם מעשה מחט, חושב מעשה אורג שהיו ליריעה ב' קירות ועל כן היו בה ב' פרצופות.

יום הכיפורים:

מצות עינוי ביוה"כ - יוה"כ אסור באכילה שתיה רחיצה נעילת הסנדל ותשמיש המיטה, האוכל ושותה כשיעור ענוש כרת, פחות מכשיעור

מידת הקב"ה שאע"פ שקילל דואג למי שקללו, נחש, כנען, אשה, אדמה.

זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חינם- י"א דגים שאכלו חינם שהיה הקב"ה מזמין להם בכדיהם, אבל בעריות לא היו פרוצים, וי"א שדגה היינו עריות (לישנא מעליא) שהיו מותרות להם, בוכה למשפחותיו- לכו"ע היינו על עריות שנאסרו להם.

ביאור כמה פסוקים ועניינים בירידת ואכילת המן והשלי

את הקישואים וכו'- י"א שכל הטעמים טעמו במן חוץ מאלו, וי"א שבכל המינים טעמו טעמו וממשו ובאלו רק טעמו ולא ממשו.

כזרע גד- עגול כגד, וי"א דומה להגדה שמושכת לבו של אדם, וי"א שמגיד לישראל אי בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון, ומגיד לישראל מה בחורים ובסדקים שאם היה יוכוח על עבד או על אשה אם סרחה היו רואים היכן ירד המן.

לבן- כמרגלית, ולפי שמלבין עוונותיהם של ישראל.

צדיקים ירד המן בפתח בתייהם ורשעים במרחק. לצדיקים לחם בינוניים עוגות רשעים טחנו בריחים.

המן ירד עם תכשיטי נשים, ועם ציקי קדרה, ועם אבנים טובות ומרגליות.

והנשיאים הביאו את אבני השוהם- נשיאים ממש עננים.

בשר ששאלו שלא כהוגן ירד להם שלא כהוגן בערב, משא"כ מן ששאלו כהוגן ירד בערב, ולימדה תורה שיאכל בשר בלילה, ומ"מ יאכלה לאור הנר.

ע"ה: בתחילה היו דומים לתרנגולים שמנקרים באשפה עד שקבע להם משה זמן סעודה.

בינוניים מתו מהבשר מיד ורשעים מצטערים עד חודש ימים.

השלו היה טעון שחיטה, וירד שטוח על הארץ. נצטווה משה על הושט והקנה, רוב אחד בעוף ורוב שניים בבהמה.

לריו"ח אסור מן התורה, ולר"ל מותר מן התורה ואסור מדרבנן.

הגמ' דנה מהו הלשון אסור במתני' אמאי לא תני ענוש כרת, ומשני דלריו"ח קאי אחצי שיעור, ולר"ל נמי חצי שיעור אסור מדרבנן, ואב"א דלשון אסור קאי על רחיצה וכו' ולא על אכילה ושתייה.

ע"ד: שבועה על דבר שאסור מדרבנן- שבועה שלא אוכל היום ואכל מאכלות אסורות חייב קרבן שבועה, (ור"ש פוטר) ואירי בכלל דברים המותרים דאל"כ לא חיילא שבועה שכבר מושבע ועומד מהר סיני, ולר"ל איירי שמפרש שאוסר גם חצי שיעור, או כר"ע שסתם שבועה היא על כל שהוא, ואע"פ שאסור מדרבנן חלה השבועה, ומה שמצינו שאין נוהגת שבועה באינם ראוים לעדות כמלך ומשחק בקוביא, ואע"פ שפסול מדרבנן, התם אחרי שנפסל לעדות, קרי ביה מדאורייתא אם לא יגיד.

חלב כוי וחצי שיעור אסור ואין בו כרת, דאיתרבי מכל חלב, לר"ל קרא אסמכתא ואף כוי אינו מקרא דאין הפסוק מרבה ספק, ולריו"ח י"ל דכוי בריה בפני עצמה וע"כ אינו אסמכתא ושניהם מדאורייתא אסורים.

ע"ד: עינוי- הגמ' מבארת מנלן שהעינוי האסור הוא אכילה ושתייה ולא שישיב בחמה ובצינה ויצטער, ומנין שהאיסור כולל כל אכילות (אף חולין ולא רק פיגול נותר נבילה טבל תרומה וקדשים).

המאכילך מן **למען ענותך-** לפי שאין לו פת בסלו, וי"א לפי שמראה העין מועיל לשביעה מהאכילה.

טוב מראה עיניים באשה יותר מגופו של מעשה.

ע"ה: היין מביא לזנות, וי"א שמביא לידי גזל.

דאגה בלב איש ישחנה- י"א יסחנה מדעתו, וי"א שישחנה לאחרים.

נחש עפר לחמו- י"א שבכל דבר טועם טעם עפר, וי"א שאין דעת מיושבת עליו עד שיאכל גם עפר.

שיצטננו בינתיים, ובזכות זה נשאר מישראל שריד ופליט, ואמר גבריאלי שעשה הציווי, והוציא אוהו מתוך הפרגוד בגלל שאם עשה למה לא עשה השליחות כמו שנצטווה, וגם בגלל שאין משיבים על שליחות רעה, כשנתענה דניאל שימש שר פרס דוביאל במקום גבריאלי, ונתנו לו בשכרו כ"א מלכים, וביקש לגבות מס מישראל ומת"ח, ואמר גבריאלי סנגוריא על ישראל בזכות דניאל שלא יתנו לדוביאל, ובזכות הסנגוריא החזירוהו, ורצה לקחת האיגרת מדוביאל ובלעה, ולא היתה חתומה או שנמחקה החתימה בבליעה, ולכן יש שנותנים מס לפרס ויש שאינם נותנים, וביקש לבטל גזירת גלות יון ולא שמעו לו.

הגמ' מביאה המקור שמניעת רחיצה נעילת הסנדל ותשמיש המיטה נקראים עינוי.

ע"ז: אם תענה את בנותי- מתשמיש, ואם תקח נשים וכו'.

איסור רחיצה וסיכה

אסור לרחוץ אף מקצת גופו, ואם היה מלוכלך מטיט וצואה רוחץ כדרכו ואינו חושש, וכן בסיכה אסור מקצת גופו, ואם יש לו חטטים סך כדרכו ואינו חושש.

מדיחה אשה ידה אחת במים ונותנת פת לתינוק.

מעבר בתוך מים-

ההולך להקביל פני אביו או רבו או מי שגדול הימנו עובר עד צווארו במים, הגמ' מסתפקת אם רב לתלמיד מותר או שאסור.

שומרי פירות עוברים עד צווארם במים ואינם חוששים.

רב יוסף התיר לעבור במים לבוא לדרשה, ואביי התיר אף לחזור כדי יבואו לשנה הבאה, וי"א איפכא.

מותר לעבור עד צווארו כדי לשאול דבר הלכה, ובלבד שלא יוציא ידו מתחת שפת חלוקו, ודווקא במים עומדים אבל בנחל אף בחול אין מותר אלא עד מתנים משום סכנה.

טעם המן לנערים לחם לזקנים שמן לתינוקות דבש.

צדיקים היו אוכלים את השליו בשלוח ורשעים דומה להם לקוצים.

ד' מיני שליו היו.

המן היה עליו טל מלמעלה וטל מלמטה.

מחוספס- שנימוח על כף היד, וי"א שנבלע באברים, והא דכתיב ויתד תהיה לך וכו' היינו מדברים שתגרי אומות העולם מכרו להם, וי"א שאף הם נבלעו באברים שהיה המן מפיגם, אלא שכיון שהתלוננו "ונפשנו קצה" הטריחם הקב"ה ללכת ג' פרסאות להיפנות, והיו נפנים לאחוריהם כי ידעו שאין הענן חוזר, וחששו ישראל שהמן יתפח במעיהם.

ע"ו יהושע ירד לו מן כנגד כל ישראל.

לא ירד המן פעם בשנה אלא כל יום כדי שיכוונו ליבם אביהם שבשמים, משל למלך וכו', וי"א מפני שהיה נאכל חם, וי"א מפני משאוי הדרך.

המן גבוה ס' אמה, (ר"א המודעי, ולמד מהמבול שהיה ט"ו אמה מעל ההרים, ובבקעה היה יותר, ומידה טובה מרובה), והיה מתגבר ועולה עד שהיו רואים אותו כל מלכי מזרח ומערב, ולפי זה כוס של דוד לעת"ל יהיה של רכ"א לוג.

חמשה עינויים ילפינן מהא דכתיב ה' פעמים בתורה לשון עינוי, ושתייה בכלל אכילה, הגמ' מביאה המקור ששתייה בכלל אכילה, ושרחיצה וסיכה בכלל עינוי.

תירוש חמרא הוא, ומ"מ הנודר מן התירוש אסור בכל מיני מתיקה ומותר ביון, משום שבנדרים הולכים אחרי לשון בני אדם.

ע"ז. מעשה דדניאל וגבריאלי- דניאל התענה ג'

שבועים על ביטול בנין בית המקדש, והגיע אליו המלאך ואמר לו שנכנס בזכותו לתוך הפרגוד, לאחר שבגלל שעבדו ע"ז יצא לאחורי הפרגוד, שיחזקאל נתנבא שרוח אלוקים לקחה אותו לירושלים לפתח העזרה הצפונית, וראה שם כ"ה איש משתחוים לשמש, והיו פורעים ומתריזים כלפי ההיכל, ורצה הקב"ה להעניש את כולם, ואמר לגבריאלי שיזרוק גחלים על ירושלים, וגבריאלי אמר לכרוב שיביא לו הגחלים כדי

לדבריו בנעילת הסנדל משום צינה, וחכמים אוסרים בכל אלו.

במקום שיש סכנת עקרב מותר כל אדם בנעילת הסנדל.

ע"ט. רב אשי מסתפק בדין טומאה בעצם ששיעורה כשעורה אם משערים עם קליפתה או לא, ואם משערים בלחה או ביבשה, לרב אשי משערים ביבשה ובקליפתה.

שיעור ככותבת הגסה

רב פפא מסתפק אם משערים בה ובגרעינתה או בלא גרעינתה, ולרב אשי משערים בה ובגרעינתה.

לרב יהודה שיעור כותבת הוא יותר מכביצה דקים להו לרבנן דבהכי מייטבא דעתיה, הגמ' מביאה ראייה ממה שאכל רבן גמליאל ב' כותבות מחוץ לסוכה ששיעור ב' כותבות הוא פחות מכביצה שהרי בכביצה חייב לאוכלו בסוכה, והגמ' דוחה ששתי כותבות בלא הגרעין הוי פחות מכביצה, משא"כ כותבת עם הגרעין כיון שהגרעין גדול.

ע"ט: רבא מיישב שבאמת ב' כותבות הם יותר מכביצה, אבל מותר לאכול הרבה פירות מחוץ לסוכה כדין אכילת עראי שמוותרת חוץ לסוכה.

שיטת רב זביד ששיעור כותבת הגסה הוא פחות מכביצה, וראיה לדבריו משיטת ר"י שחייב ברכת המזון הוא רק באכל כדי שביעה דכתיב ואכלת ושבעת, (ולר"מ ושבעת היינו שתיה), והיינו בכביצה, ומבואר שכביצה משביעה, וכ"ש שמיישבת דעת האוכלה, ועל כן ביוה"כ אסור לאכול אף ככותבת שאף שאינה משביעה מ"מ מיישבת דעת האוכלה.

לב"ש איסור שאור בכזית וחמץ בככותבת, ולב"ה שניהם בכזית.

פ. כל שיעורי אכילה בכזית חוץ מטומאת אוכלים ששיעורה בכביצה, ושיעור אכילה ביוה"כ ששיעורו בככותבת, הגמ' מבארת מה המקור לשיעורים אלו.

הגמ' מבארת כמה דברים בענין הנחל העתיד לצאת מבית קדשי הקדשים אחרי בנין בית שלישי.

ע"ח. בטבילת נדה צריך שיעור שתשב במים עד צווארה, ולית הלכתא הכי.

מנעל וסנדל במים בשבת - מותר לעבור עם מנעל במים בשבת, סנדל לרבינא מותר ולרב אשי לכתחילה לא.

מגע דברים לחים בגוף ביוה"כ ובתשעה באב - אסור לישיב ע"ג טיט ביוה"כ, ודווקא כשהוא לח וטופח ע"מ להטפוח. מותר להצטנן בפירות ותינוק וכדו'.

כוס כסף מלא אסור חסר שרי שמא ישפכו המים, ורב אשי אוסר אף בחסר, כוס חרס לכו"ע אסור אף בחסר משום שפולט מים.

מותר לשרות מטפחת בערב יוה"כ ולסוחטה ולקנח בה ביוה"כ פניו ידי ורגליו, ובערב תשעה באב א"צ לסוחטה.

...שאלו את רבי אלעזר -

זקן ויושב בישיבה האם צריך ליטול רשות מבית הנשיא להתיר בכורות.

(לר"מ כהן לא יכול להורות על בכור מפני שהוא חשוד, ולרשב"ג על בכור של חבירו נאמן ועל של עצמו אינו נאמן).

ע"ח: האם מותר לצאת אם סנדל שאינו עשוי מעור ביוה"כ, ופשטו שמותר, וכן נהגו כמה אמוראים, לאביי אסור לצאת בדבר שיש בו כתייתן משום תענוג, ולרבא אינו אסור אלא מנעל אבל תענוג שאינו ממנעל שרי, (ומה שנחלקו אם מותר לצאת עם סנדל שיש בו כתייתן נחלקו אם גוזרים שמא יפול ויבוא להעבירנו ד"א ברה"ר).

התינוקות מותרים בכל העינויים חוץ מנעילת הסנדל, דשאר העינויים הם רביתיהו דתינוק ולא גזרו בהו.

לרבי חנינא בן תרדיון בשם ר"א המלך והכלה מותרים ברחיצת פניהם, וכלה היינו עד ל' יום וכדי שלא תתגנה על בעלה, ויולדת מותרת

אזהרה בעינוי מנלן-

לר"ל- א"א לכתוב בלשון לאו ולכן כתיב אשר לא תעונה ונכרתה.

לתנא דברייתא- לומדים גז"ש עצם עצם עינוי ממלאכה.

לתנא דבי רבי ישמעאל גז"ש עינוי עינוי מנערה המאורסה.

לרב אחא בר יעקב לומדים שבת שבתון משבת בראשית.

לרב פפא יוה"כ עצמו קרוי שבת.

תוספת יוה"כ- אין כרת ולא לאו על איסור מלאכה ואכילה בתוספת יוה"כ, אבל ביוה"כ עצמו בין ביום ובין בלילה יש לאו וכתר.

פ"א: יש מצוה להוסיף מחול על הקודש בכניסה וביציאה ביוה"כ בשבתות ובימים טובים.

כל האוכל ושותה בתשיעי כאילו התענה תשיעי ועשירי.

אכל אוכלים שאינם ראויים לאכילה כגון כס פלפלי וזנגבילא פטור, ודווקא יבשים אבל רטובים חייב, (פלפלי רטיבתא נאמר על זה ארץ לא תחסר כל בה), אכל עלי גפנים פטור לולבי גפנים שלבלבו רק אחרי ראש השנה וי"א כל ל' יום חייב.

שתה ציר או מוריס פטור, חומץ לתנא דמתני' חייב כרבי הסובר שחומץ משיב את הנפש, לרב גידל בר מנשה אין הלכה כרבי, ודווקא בדיעבד ומעט ואינו מזוג, אבל הרבה או מזוג או לכתחילה לא.

תענית בתינוקות

פ"ב. לתנא דמתני' מחנכים אותם לפני שנה ולפני שנתיים להרגילם.

לרב חסדא בבריא לפני שנה ובחולה לפני שנתיים.

לרב הונא ורב נחמן בתינוקות בריאה בת ח' וחולה בת ט' מחנכים אותה לשעות, ובת י' בחולה ובת י"א בבריאה משלימה מדרבנן, ותינוק ט' בבריא

האוכל חלב בזמן הזה צריך שיכתוב כמה אכל שמא יבוא בי"ד אחר שיאמרו שאינו חייב קרבן עד שיאכל כזית גדול ויביא חולין לעזרה.

לריו"ח שיעורים של עונשים הלכה למשה מסיני, וי"א ששכחום ובית דינו של יעבץ חזרו ויסדום.

שיעור שתיה- לב"ש רביעית, לב"ה מלוא לוגמיו והיינו כדי שישלך המשקה לצד אחד ויראה כמלוא לוגמיו ברווח, לר"א כמלוא לוגמיו דחוק, ולריב"ב כדי גמיעה.

פ: **שיעור ככותבת** הוא שווה בכל אדם, דקים להו לרבנן שבזה מייטבא דעתיה, ואף עוג מלך הבשן מייטבא דעתיה קצת בשעור זה, וכן לולבי גפנים, וזה הטעם ששיעור זמן האכילה הוא כזית בכדי אכילת פרס דביותר מזה לא מייטבא דעתיה.

שיעור טומאה ע"י אכילת דברים טמאים הוא אף באכל חצי פרס בכדי אכילת פרס, דטומאת הגוף דרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הוא.

שיעור שתיה כל אדם לפי מלוא לוגמיו שלו דבזה מייטבא דעתיה.

כל האוכלים מצטרפים לככותבת, מלח שעל הבשר מצטרף לבשר, וציר שע"ג ירק חשיב אוכל לענין להצטרף לירק.

האוכל אכילה גסה ביוה"כ פטור, וזר שאכל תרומה באכילה גסה אינו חייב חומש, כסס שעורים אינו משלם חומש, אכל תרומה שהקיא חבירו אינו משלם אלא דמי עצים לראשון.

פ"א. **צירוף שתיה ואכילה לשיעור-** לתנא דמתני' אין מצרפים אכילה ושתיה לשיעור, לרבי יוחנן ורב נחמן דין זה הוא לכו"ע, ומשום שע"י הצירוף לא מייטבא דעתיה, ולר"ל ורב חסדא דין זה הוא כרבי יהושע הסובר לענין טומאה שאין מצטרף אלא דבר ששווה בזמן טומאתו ובשיעורו.

אכל ושתה בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת, אבל אכל טעשה מלאכה חייב ב' חטאות.

ויאכל חולין, ואמר רבה שאפי' התרומה מדרבנן כגון בעציץ שאינו נקוב, עדיף לעבור איסור דרבנן ולא דאורייתא, ואם כשיפרישו לא י שאר לו מספיק לאכול לת"ק יאכל טבל, ולבן תימא יאכל תרומה.

מי שנשכו נחש בשבת קורין לו רופא ממקום למקום, ומקרעים לו את התרנגולת, וגוזזים לו מן הכרישין ומאכילים אותו מהם וא"צ לעשרם, ולר"א בר"ש לא יאכל עד שיעשר, הגמ' רוצה לומר שרבה כר"א בר"ש, והגמ' דוחה שגם רבי מודה שבפירות הגדלים בעציץ נקוב יעשרם אטו עציץ שאינו נקוב, ורק בכרישים שהם ירק ותרומת ירק דרבנן לא יעשר.

דבש מועיל לבולמוס מפני שמאיר עיניו של אדם, והני מילי כשאוכלו לאחר אכילתו, אבל קודם אכילה מיגרר גריר, וי"א שרפואת הבולמוס אליה בדבש או סולת בדבש או קמח שעורים בדבש.

רבי מאיר הוה דייק בשמא, הגמ' מביאה מעשה בענין זה.

כלב שוטה

פ"ד. מי שנשכו כלב שוטה אין מאכילים אותו מחצר כבד שלו, ולר' מתיא בן חרש מותר.

ה' דברים נאמרו בכלב שוטה.

נעשה כלב שוטה ע"י נשים כשפניות וי"א ע"י רוח רעה, ונ"מ שאם זה רוח רעה לא יהרגו מקרוב אלא ע"י חץ מרחוק.

הגמ' מבארת מה הרפואה לכלב שוטה.

דיני רפואה בשבת

החושש בגרונו מטילים לו סם לתוך פיו בשבת, מפני שספק נפשות דוחה את השבת, ומודים בזה רבנן לר' מתיא בן חרש.

רבי יוחנן גילתה לו מטרוניתא רפואה ונשבע לה "באלוקי ישראל לא מגלינא" ודרש רפואה זו בפירקא, שהרי לא נשבע שלא יגלה לעמו ישראל, ולא היה בזה משום חילול ד' כי אמר לה שעתיד לגלות.

חולי צפדינא מותר לעשות רפואה בשבת לרפוי הואיל ומתחיל בפה ונגמר בבני מעיים.

וי' בחולה שעות, וי"א בבריא וי"ב בחולה משלים מדרבנן.

לרבי יוחנן אין משלים מדרבנן, אלא תינוקת בת י' בבריאה וי"א בחולה מחנכים אותה לשעות.

חינוך שעות היינו לאכול שעה לאחר הזמן שרגיל לאכול.

עוברה שהריחה בשר קודש או חזיר או ביוה"כ נותנים לה להריח מקל עם רוטב, ואם לא נתיישב דעתה נותנים לה לאכול רוטב, ואם לא נתיישב דעתה נותנים לה לאכול ממש, דאין דבר שעומד בפני פיקוח נפש חוץ מג' עבירות.

יהרג ואל יעבור בג' עבירות חמורות-

ע"ז מדכתיב בכל נפשו, ונאמר אף בכל מאודך שיש שחביב עליו ממונו מגופו, ויש שחביב עליו גופו מממונו.

גילוי עריות הוקש לשפיכות דמים.

פ"ב: רציחה יודעים מסברא דמה חזית שיהרוג ולא יהרג.

עוברה שהריחה לוחשים לה שיוה"כ היום.

פ"ג. דין חולה ביוה"כ-

חולה אומר צריך ורופא אומר א"צ מאכילים אותו, דלב יודע מרת נפשו.

רופא אומר צריך וחולה אומר א"צ מאכילים אותו, דתונבא הוא דנקיט ליה.

חולה ורופא אומרים א"צ מאכילים אותו ע"פ שני רופאים.

חולה וב' רופאים אומרים א"צ וב' רופאים אומרים שצריך מאכילים אותו, ואע"פ שבענין התלוי באומדנא הולכים אחרי רוב דעות, ואין אומרים תרי כמאה, בפיקוח נפש אפי' בספק מותר.

למר בר רב אשי הולכים אחרי החולה להקל אפי' נגד מאה רופאים.

מי שאחזו בולמוס מאכילים אותו אפי' דברים טמאים עד שיאורו עיניו, והיינו משיבחין בין טעם טוב לרע, ומאכילים אותו הקל הקל החילה, נבילה ושביעית קלים מטבל, טבל ותרומה אם יכולים להפריש אע"פ ששבת היא מפרישים

אם מצאוהו מת אסור להמשיך לפקח לכו"ע כיון שאינו בהול.

עד היכן הוא מפקח עד חוטמו, וי"א עד ליבו, והני מילי מלמטה, אבל מלמעלה אם אין רוח חיים באפיו לכו"ע אין מומשיכים לפקח.

בדק ומצא שעליונים מתו ימשיך לפקח בשביל התחתונים שמא הם חיים.

פ"ה: פיקוח נפש דוחה שבת, יש לומדים מדין בא במחתרת וי"א מדין מעם מזבחי וכדלהלן, וי"א מדחית מילה את השבת, וי"א מאך את שבתותי תשמורו, וי"א מקודש היא לכם, וי"א מושמרו וכו' חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה, י"א מוחי בהם, הגמ' אומרת שלכל הלימודים יש פירכא חוץ מהלימוד מ"וחי בהם", (מחתרת- דילמא הוי ודאי, מעם מזבחי- דילמא בודקים דבריו והוי ודאי, וכן שאר דרשות הוי ודאי).

הבא במחתרת יכול בעה"ב להורגו משום ספק פיקוח נפש.

מי שנתחייב מיתה לוקחים אותו אפי' בא לעבוד בביהמ"ק, אבל אם הוא כבר על המזבח לא וישלים עבודתו, ואם יודע עדות היכולה להציל אדם מורידים אותו מעל המזבח, אע"פ שאינו אלא ספק.

דרך כפרת העוונות

חטאת ואשם ודאי- מכפרים, אשם תלוי מכפר אך אם נמצא ודאי צריך להביא עוד קרבן, אשם תלוי אם הגיע יוה"כ א"צ להביא קרבן.

מיתה ויוה"כ מכפרים עם התשובה, על כל עבירות שבתורה יוה"כ מכפר לרבי אף בלא תשובה, חוץ ממגלה פנים בתורה ומי שלא מל שחייב תשובה, וי"ל שאף לרבי יוה"כ מכפר בהם בלא תשובה ותשובה בלי יוה"כ לא.

עשה ולא תעשה הניתק לעשה התשובה מכפרת בהם.

פ"ו. לא תעשה י"א שהתשובה מכפרת חוץ מלאו דלא תישא, וי"א שבכל הלאוים התשובה תולה ויוה"כ מכפר.

ונקה לשבים **לא ינקה** לשאינם שבים.

מי שאחזו ירקון מאכילים אותו בשר חמור, וחכמים אוסרים.

מקזים דם לסרוכני וחכמים אוסרים.

פ"ד: מי שצריך לקחת רפואה ח' ימים והיום הראשון חל בשבת יכול להתחיל ליטלה בשבת אע"פ שיקחנה בב' שבתות וא"צ להמתין למוצאי שבת.

מחממים מים לחולה בשבת בין להשקותו ובין לרחה, ואפי' אין סכנתו אלא לשבת אחרת אין ממתנינים שמא יתרפא מאיליו.

רפואה לחולה אין עושים ע"י נשים או כותים אלא ע"י גדולי ישראל.

נשים וכותים שאמרו שצריך לחלל שבת אין מחללים על פיהם, אבל מצטרפים לדעת אחרת.

פיקוח נפש

הזריז לחלל שבת לפיקוח נפש הרי זה משובח, וא"צ לימלך בבי"ד, כגון לפרוש מצודה להציל תינוק שנפל לים, ולעקור חוליא להציל תינוק שנפל לבור, ולכבות הדליקה במים, או להפסיק ע"י מים בפני הדליקה אפי' לחצר אחרת, וצריכא.

רוב בפיקוח נפש- ט' ישראל וכותי אחד מחללים ע"פ הרוב, מחצה על מחצה מחללים דספק נפשות להקל, ט' כותים וישראל אחד בקבוע מחללים, ובפרשו לחצר אחרת אם פרשו כולם מחללים דאין הולכים בפיקוח נפש אחר הרוב, ואם פרשו מקצתם אין מחללים הואיל ולא הוחזק ישראל בחצר השניה.

פ"ה. מצא תינוק מושלך בעיר שרובה כותיים כותי ומותר להאכילו נבילות, (אבל לענין פיקוח נפש מפקחים וכו"ל), אם רוב ישראל ישראל ומחזירים לו אבידתו, מחצה על מחצה ישראל וכגון שנגח שורו תם את שור ישראל שמשלם חצי נזק, אבל בנגח שור ישראל את שורו פטור עד שיביא ראיה שישראל הוא, ולענין ליחסה להתירה לכהן במחצה על מחצה אינה כישראל.

מחללים שבת אפי' לצורך חיי שעה.

אין מצילים את המת מפני הדליקה, ור"י בן לקיש אומר מצילים, דאדם בהול על מתו ואם לא יוכל להציל יבוא לכבות, אבל בפיקוח הגל

לר"י בן בבא צריך לפרט החטא בוידוי, ולר"ע א"צ.

מפרסמים את החנפים מפני חילול ד'.

תשובה מעכבת את הפורענות אף ברשעים גמורים.

שלוח הרשעים מביאה אותם לעבירה.

השררה מקברת את בעליה, ואין לאדם הנאה ממנה, ולואי שלא יחטא על ידה, הגמ' מביאה מדברי רב ורבא מה אמרו כשיצאו מביתם לשררה.

פ"ז. הגמ' מביאה דברי רב ורב זוטרא שאמרו כשקיבלו כבוד כדי שלא יבואו לידי גאווה.

לא טוב לרשעים שאין מקבלים עונש בעוה"ז, וטוב לצדיקים שמקבלים עונש בעוה"ז, הצדיקים מזכים לבניהם עד סוף כל הדורות, והרשעים מחייבים לבניהם עד סוף כל הדורות.

כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו, כדי שלא יהיה הוא בגיהנום ותלמידיו בגן עדן, וכל המחטיא את הרבים אין מספיקים בידו לעשות תשובה, כדי שלא יהיה הוא בגן עדן ותלמידיו בגיהנום.

האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב אין מספיקים בידו לעשות תשובה.

האומר אחטא ויה"כ מכפר אין יוה"כ מכפר.

עבירות שבין אדם לחבירו אין יוה"כ מכפר עד שירצה את חבירו, ואפי' מקניטו בדברים צריך לפייסו, וצריך לפייסו בפני שלש שורות של שלשה בני אדם, ולא יבקש ממנו יותר מג' פעמים, ואם מת מביא י' בני אדם ומעמידם על קברו ואומר חטאתי לאלוקי ישראל ולפלוגי.

רבי זירא היה ממציא עצמו לפני מי שחטא לו כדי שיוכל לבקש מחילה.

רב הביא עצמו לפני טבח שפגע בו ולא רצה הטבח לבקש מחילה ומת.

פ"ח: רב לא חזר לתחילת הדרשה בשביל רבי חנינא והקפיד רבי חנינא, וביקש ממנו רב י"ג

ד' חילוקי כפרה- עבר עשה ושב מוחלים לו מיד, עבר על לא תעשה ושב תשובה תולה ויוה"כ מכפר, עבר על כריתות ומיתות בי"ד תשובה ויוה"כ תולים ויסורים ממרקם, חילול ד' כולם תולים ומיתה ממרקת.

חילול ד'- הגמ' מביאה כמה דוגמאות לחילול ד' אצל ת"ח בדבר שאינו אסור מדינא אבל אינו ראוי לת"ח, כגון תשלום בזמן במקום שרגילים בכך, ד' אמות בלא תורה ותפילין, ת"ח שיצא עליו שם רע, אם אין משא ומתן שלו באמונה, ואין דיבור בנחת.

כמה עניינים בתשובה

פ"ו: גדולה תשובה שהיא מביאה רפואה לעולם, ומגעת עד כסא הכבוד, ודוחה לא תעשה שבתורה- שאע"פ שזנו יחזרו, ומקרבת את הגאולה, ומארכת שנותיו של אדם, ובשביל יחיד שעשה תשובה מוחלים לכל העולם.

תשובה מאהבה עוקרת למפרע, ותשובה מיראה רק מכאן ולהבא, מאהבה זדונות כזכויות, ומיראה כשגגות.

ע"י תשובה מאהבה ומיראה נקראים בנים, וע"י יסורים נקראים עבדים.

בוא וראה שלא כמידת הקב"ה בתשובה מידת בשר ודם, שהקב"ה ודאי מתפייס, ואפי' בתשובה בסתר, ומחזיק לו טובה, וכאילו הקריב פרים בנדבה.

היכי דמי בעל תשובה כגון שבא דבר עבירה לידו פעם ראשונה ושניה, באותה אשה ובאותו זמן ובאותו מקום, וניצל מהעבירה.

אשרי נשוי פשע כסוי חטאה- שבחטא שאינו מפורסם לא יגלהו, וי"א שבבין אדם למקום לא יגלהו.

אדם עובר עבירה פעם ראשונה ושניה ושלישית מוחלים לו רביעית אין מוחלים לו.

עבירות שהתוודה עליהם יוה"כ אחד ושנה בהם יחזור ויתוודה יוה"כ אחר, ואם לא שנה י"א שאם מתוודה הרי הוא ככלב שב על קיאו, וי"א שהחוזר ומתוודה משובח.

עבר עבירה ושנה בה נעשית לו כהתר.

בנעילה מתפלל ז' ברכות, לר"מ חותם בוידוי, ולחכמים רק אם רוצה.

לרב נעילה שהתפלל משחשיכה פוטרת מלהתפלל ערבית אף למ"ד תפילת ערבית חובה.

פ"ח. מוצאי יוה"כ מתפלל שבע ואומר באמצעית מעין שמונה עשרה, וי"א שמתפלל י"ח שלימות כדי שיאמר הבדלה בחונן הדעת.

טבילה ביוה"כ - כל חיבי טבילות טובלים כדרכם ביוה"כ.

פעמים (החמיר על עצמו) בערב יו"כ מחילה ולא מחל, ואע"פ שכל המעביר על מידותיו מעבירים לו על כל פשעיו ראה בחלום שרב יעלה לגדולה, וחשש שימות כדי שרב יהיה ראש ישיבה במקומו.

מצות וידוי ביוה"כ בלילה, ומ"מ יתוודה לפני אכילה שמא תיטרף דעתו בסעודה, ויחזור ויתודה ערבית שחרית מוסף מנחה ונעילה, יחיד ואומר אחר תפילתו וש"צ באמצע.

הגמ' מביאה מכמה אמוראים מה לומר בוידוי, ועיקר הוידוי הוא אנחנו חטאנו.

בתעניות ובמעמדות וביוה"כ כהנים נושאים ידיהם בשחרית מוסף מנחה ונעילה.

הדרן עלך מסכת יומא

